

Szinérváralja

2001

Szinérváralja

Sárvár – Szinérváralja
2001

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Kiadja az RMDSZ Színérváraljai Szervezete
a testvérváros segítségével

Szerkesztette:

Szilágyi Adalbert-Béla

Az írások szerzői:

Anderkó József, Bak László, Balogh Béla, Dávid Lajos,
Dippong Károly, Incze Sándor, Kató Csaba, Kató Margit,
Kopasz Annamária, Lázin Imre, Merli Ferenc, Sike Lajos,
Sike Mária, Szilágyi Adalbert-Béla, Szilágyi Éva,
Tar Ildikó Kinga

Fotók:

Ifj. Menyhárt Lajos, Merli Ferenc

ISBN 963 00 6799 4

Újsziget-rota Sárvár, 2001

„Van egy mezőváros hazánknak azon a táján, amelyet MEGGYESALJÁ-nak neveznek és Perényi János úr, nekem legkedvesebb uram birtokán fekszik. Hét gyönyörű, mégpedig szőlővel borított domb övezi. Örvend földje termékenységének, legelői kövérek, mezei és rétjei virágoznak, források és folyók öntözik, vágható, és érintetlen erdők egyaránt díszítik, mindenféle gyümölcsfái teremnek, gazdag aranyban, ezüstben, sóban, itt láttam meg én a napfény első sugarait, s teljes valómmal neki tartozom, mi SINYIRVÁRALJÁ-nak hívjuk, s melyet azon valóságnál fogva, hogy hét halom alatt fekszik, görög szóösszetétellel HEPTORO POLIS-nak, HÉTHEGYŰ VÁROS-nak lehetett volna nevezni. Ennek, a különben oly édes szülőföldnek a nevét annál kevésbé használhatom írásaimban, mert oly érdes. Ugyanis nem is szégyenkezem szülőföldem miatt, amely nem éppen alacsony, s ha nem is tudnék méltó díszére válni, ő mégsem válhat szégyenemre. Élhettem is volna ezzel az elnevezéssel könnyedén, ha bizonyos emberek megengedték volna.”

Sylvester János

Előszó – előszó

Ha kézbeveszed e kis könyvet – akár ismered, akár nem Szinérváralját és környékét – olyan írásokkal és képekkel találkozol, amelyek mögött e városban, e városért élő emberek állnak.

En róluk írom, hogy te is tudd, aki e városban élsz, vagy majd egykor ide telepedsz: „Egy földnek, háznak, népnek örököse az lehet, ki el nem rontja, csak javítja a benne zajló életet.”

Ez a kis könyv olvasói elé szeretné tárni azokat a kincseket, amelyeket, mint életünk alkotó elemeit, ha nem ismerünk, vagy elfelejtünk, óhatatlanul elveszítünk. Ilyenek Szinérváralja és környékének történelmi-kulturális hagyatékai, földrajzi-geológiai kincsei, biológiai-környezeti adottságai, ipari és mezőgazdasági lehetőségei és nem utolsósorban népességének rajza, amelyek bizony nagyon sok városnak és településnek nem adatnak meg.

Nem csak azt szeretnénk, hogy Szinérváralját és környékét megszeresd, hanem azt is, hogy alakítsd arculatát, javítsad hangulatát. Hidd el, hogy akik veled itt élnek, pontosan úgy szenvednek, ha egészségük, pénzük, tudásuk, hitük szűkével van mint „te”, és pontosan úgy szeretnének egészségesek, gazdagok, szakértők és reményteljesek lenni, mint ahogyan „te”.

Előre köszönjük, hogy elolvasod és szíved együtt dobban azokéval, akik itt írnak és életüket e helynek ajánlották.

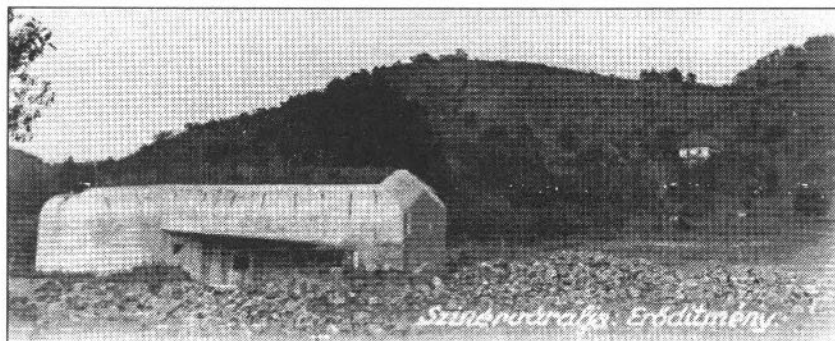
*Jegyzi, aki a szerzőt és olvasót
egyaránt szereti és tiszteli*

A település neve: Szinérváralja

Ha ennek az összetett szónak az értelmét keressük, akkor a következő eredményre jutunk: szín – valaminek a legtisztább, legnemesebb része, a színe-java (ezt találjuk a *Magyar Értelmező Kiszótár* 1289. oldalán a szín címszó alatt), olyan mint a színarany, színbor vagy színház.

Annak idején, amikor ezek az elnevezések keletkeztek, ezen a tájon még kristálytisza erek, csermelyek, patakok csörgedeztek a különböző völgyekben. Így a Zúgó, Közpaták, Szinérpatak, Kis-sebespatak elnevezések nagyon találóak és magukba tömörítik legjellemzőbb tulajdonságaikat.

Ebben az időben még csak Meggyesen volt vár, ezért Misztótfalutól, a Szamoson túli falvak egy részével együtt alkották *Meggyesalját*. Ennek a közepe táján található a mai Szinérváralja, amely a vidék központja lett a vár felépítése után. Mivel útkereszteződésben fekszik, hiszen a Szatmárnémeti – Nagybánya útvonaltól itt ágazik el az Avasújváros felé vezető út, ezért vásárai révén kereskedelmi központjává is vált a környéknek és *Oppidum*, azaz mezővárosi rangot kapott, amit a fedőlapon látható 1604-es pecsét is igazol. A Szinérpatak által kettészelt és a vár vonzáskörén belül elhelyezkedő település értelemszerűen kapta a *Szinérváralja* nevet. Legrégebbi dokumentum, amelyben ez a helységnév fellelhető, a pápai tized 1334. évére vonatkozó Regestruma. Időrendi sorrendben ezt követi egy Szinérváraljáról, az itt lakó Móricz (Mórocz) jobbágyokról szóló 1382-es oklevél, de állításunk hitelesítője lehet *Sylvester János* szülőföldjének leírása is a XVI. századból.

Szinérváralja és környékének földtani-földrajzi leírása

Szinérváralja a földgömb $47^{\circ}45'$ -ös északi szélességi és $23^{\circ}16'$ -es hosszúsági körének metszéspontjában található.

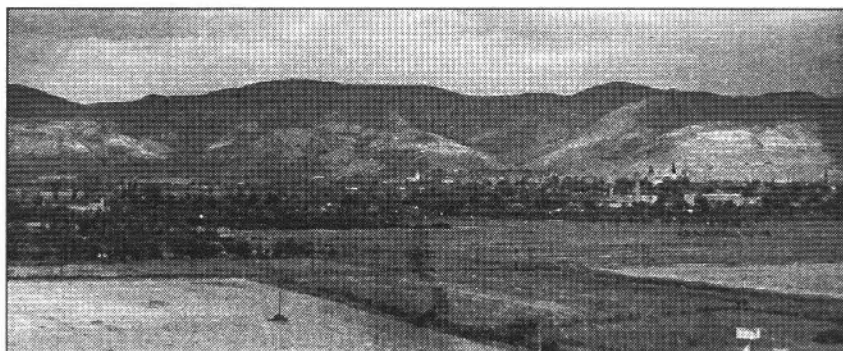
Földrajzi szempontból Szinérváralja az Ignis vulkanikus hegység dombos vidékének nyugati és délnyugati részén terül el, ahol a Pannon tenger üledékes kőzetei és az Ignis vulkanikus kőzetei találkoznak. Félig a hegyes jelleg a jellemzője, főleg a környék központi és északi részére.

Szinérváralja határvonalai: Északról Avasújváros-Ráksa, délről Ilba-Nagysikárló, nyugatról a Pannon síkság - Szamos folyó - Bükk hegység és keletről a vulkanikus csúcsok (Benecs, Pleska, Komzsa). A dombvidék és a síkság találkozási vonala a 150 m-es szintgyűrűnek felel meg, míg a maximális magasság 723 m (Nyírtisztás csúcs), a szintkülönbség pedig 573 m.

A folyóvíz hálózat sugaras jellegű, melynek központi forrásvidéke a Pleska, Komzsa csúcsok. Legfontosabb völgyei: Ilbapatak, Határpatak, Bocs, Szinérpatak, Közpaták, Zúgópaták, melyeknek gyűjtőfolyója a Szamos.

A legfontosabb vízválasztó a Nyírtisztás csúcs – Pleska csúcs – Komzsa csúcs – Tó csúcs és a Tarda csúcs fő gerince. Földtani szempontból igen szerencsés Szinérváralja környéke, mivel mindhárom kőzettípus megtalálható:

1. vulkanikus kőzetek: andezit láva és ennek termékei (piroklasztitok, breccsák, tufák); 2. üledékes kőzetek: agyag, márga, homokkő, homok, kavics, ritkán konglomerátumok; 3. metamorfikus vagy átalakulási kőzetek: gnaisz és csillámpala változatok (Bükk hegység).

Szinérváralja és környékének a legfontosabb és legjellemzőbb kőzetei a vulkanikus kőzetek, melyek a sarmata-pannon korban alakultak ki (6-3 millió év), kialakítván a vidék mai hegyes-dombos felszínformáját. Ezek a kőzetek számos altalajkincset rejtenek magukban, ezek nagy részét már felkutatták és részben kitermelték, főleg arany-, ezüst-, vagy kisebb mértékben ólom-, cink- és rézércet.

A legfontosabb érc-, illetve ásványi telepek a következők: Nagysikárló, Ilbabánya, Magyarpatak, Zúgó-Ráksapatak és Ráksa, ahol az ércesedés, ércetérek formájában, vagy pedig ércömzs formában jelennek meg. Az ércesedések mellett környékünkön számos féldrágakő is fellelhető, melyek a vulkáni kitörések utolsó fázisában keletkeztek, a tiszta és kihűlt folyadékokból és a forró vulkáni források környékén. Általában repedésekben és fészkekben található, de gyakran előfordulnak a patakok hordalékában.

A legfontosabb féldrágakövek környékünkön a következők: jáspis és ennek piros, barna, zöld, sárga, kék színeződésű változatai (kalcedón-jáspis, opál-jáspis, térképjáspis); kalcedón – általában világos kék színű; ametiszt-kalcedón – sávos lila s kék színeződések; opál – fehér, barna, sárga színű. Ezekből a féldrágakövekből ajándéktárgyakat, díszítőelemeket és biszu-ékszereket készítenek.

**SZINÉRVÁRALJAI
DŰLŐK:**

Határpatak
Becskerek
Buzsor
Szárhegy
Bocs
Töröktemető
Teleki rét

Ördögtó
Barnics
Szinér
Prédikátorpatak
Várpatak
Rákpatak
Oroszpatak
Mogyoróspatak
Agyagos
Komzsa

Várhegy
Vigyorgó
Varjas
Közpatak
Potoji
Lavicska
Zúgó
Tarda
Káca
Berenás

Szinérváralja növényvilága

Szinérváralja, földrajzi szempontból a Szamos síkságának keleti részén található, 140 m tengerszint feletti magasságban, a Gutin hegység nyugati nyúlványainak és a Szamos síkságának találkozásánál.

Szinérváralja Máramaros megye észak-nyugati részén helyezkedik el a 47°45'északi szélesség és a 23 °16' keleti hosszúság mentén. Az évi átlag hőmérséklet 9,5 °C, míg a lehulló csapadékmennyiség 290,3 mm.

Ez a terület földrajzi szempontból átmenetet képez a síkvidék és hegyvidék között.

A síkság keretén belül megkülönböztetjük a következő domborzati egységeket: a tulajdonképpeni síkságot, az árterületet és a teraszokat.

A terület nagy részét a tulajdonképpeni síkság foglalja el, amely elnyúló rónaságnak tűnik, de helyenként elhagyott medrek, homokbuckák és mikromedencék teszik változatosabbá. Erre a területre a gyengén podzolos, barna erdei talaj jellemző, amely alkalmas gyümölcs-termesztésre, valamint a szántóföldi növények termesztésére.

A Szamos a terület déli részén folyik, így a jobbspárt mentén fekvő árterület tartozik Szinérváraljához. A terület észak-nyugati részén megfigyelhető teraszok, a síkság és a hegyláb között sávként húzódnak végig.

A hegylábi dombságot különböző kiteltségű és meredekségű lejtők urálják. A beltelek északi és északnyugati részén meredeken emelkednek a síkság felé a Gutin hegység oldalai. A dombságot 100-400 m magasságú, észak-nyugati irányba húzódó dombok alkotják: a Zúgó, Közpatak, a Szinyér, a Várhegy, legmagasabb pontja a Komzsa csúcs (678 m). A Szamos a terület egyetlen, állandó vízhozamú vízforrása. A dombságot számos, változó vízhozamú patak völgye darabolja fel. A legjelentősebbek a Zúgó és a Szinyér, amelyek észak-nyugati irányban szelik át Váralját, majd a Szamosba ömlenek.

Szinérváralja területét északról és keletről hegyek határolják: Az Avas-Gutin-Cibles vulkáni hegyvonulat, amelyek megvédik az északi és észak-keleti hideg levegőáramlástól – ez a tény lehetővé teszi, hogy ennek a területnek az éghajlata enyhébb legyen, mint amilyen fekvésénél fogva indokolt lenne. Ennek köszönhetően a szelídgesztenye is termeszthető ezen a vidéken. A hegyek valóságos védőpajzsot képeznek a szelek útjában is. A terület éghajlata mérsékelt, kontinentális jellegű.

Mivel a terület átmenetet képez a síkság és a hegyvidék között, a növénytakaró is nagyon változatos képet mutat. A kultúrnövények, mint a búza, a kukorica, a rozs, a zab, a burgonya, a zöldségfélék, a síkvidéken kedvező életfeltételeket találnak. A síkság és a dombvidék egy részét gyümölcsösök borítják, a vulkáni kőzetekben pedig a szőlő

és a szelídgesztenye (*Castanea sativa*) terem. Színérváralja a lombhullató erdők övezetében helyezkedik el. Jellemzőes vegetációját a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) erdők képviselik, a magasabb részen pedig a gyertyánosok és a bükkösök. A tölgyesek irtásai következtében, mindössze 430 m tengerszint feletti magasságon, kedvező feltételekre talált és elterjedt ezen a vidéken a csarab (*Calhurea vulgaris*). A nagykiterjedésű természetes kaszálók, az állattenyésztés szempontjából jelentősek.

Az általunk begyűjtött és meghatározott 383 növényfaj, 63 növénycsaládhoz és 235 növénynemhez tartozik. Leginkább gyakoriak az eurázsiai fajok (41,8%), az európaiak (12,6%), közép-európaiak (9,5%), ami könnyen megmagyarázható, ha felmérjük országunk földrajzi helyzetét. Igen jól képviseltek a cirkumpoláris fajok (9,3%), ami bizonyítja helységünk átmeneti földrajzi jellegét, a mezőségektől az északi hegyvidék felé. A déli eredetű fajok nagyon ritkák a földrajzi elhelyeződés következtében.

A tanulmányozott növényfajok 18 fontosabb növénytársuláshoz tartoznak. Így a Szamos lankájában: nyárfűz társulás (*Populeto Saliceum*), az erdők legalsó szintjére a kocsánytalan tölgy-mogyoró (*Quercetum petraea coryllosum*) jellemző.

Legfőbb erdőségeink a Komzsa felé haladva a következők: kocsánytalan tölgy-gyertyános – *Querceto-Carpinetum transilvanicum*, gyertyán-bükkös – *Carpineto-Fagetum*. Jelentős társulás a már említett, ebben a magasságban ritka növény, *Collunetum-vulgaris* – csarab és a szelídgesztenye, *Castanea sativa*.

A száraz lejtőkre jellemző növénytársulások: a csenkeszek – *Festuca sulcata*, *Festuca valesiaca* és a nádtíppan (*Calamagrostetum arundinacea*), míg a ned-

Tüzes liliom

Hússzínű ujjaskosbor

ves rétekre jellemzőek a békaszittyó (*Juncetum effusi*), a sások – *Caricetum vulpinae*, a nádasok – *Scirpo-Phragmitetum* növénytársulások.

Mivel a növényzet a talaj és éghajlati tényezők által befolyásolt, az itt található változatos tényezők következtében néhány igen ritka és idős egyedek is ismertek Szinérváralja területén. Így a dombok lejtőin néhány igen idős mandulafa található, melyek közül a legidősebb, legalább 80 éves, 4 közülük az állami szőlőtelep területén található. Ezenkívül ősrégi platánfa – *Platanus acerifolia*, amely növényritkaságként ismert. A legidősebb kb. 190 éves, 19 m hosszúságú, a törzsének az átmérője 1,30 m magasságban 3,38 m. 19 darab szelídgesztenyefa életkora 100 évnél több. Az egyik törzsének átmérője 1,30 m magasságban 5,40 m, melynek odújába egy nagy gyermek is könnyen befér.

S hogy Szinérváralja különlegességét növénytani szempontból kiemelje, nem ritkák késő tavasszal a Várhegy lejtőin pompázó kosborfélék (*Orchis* sp.)

Szinérváralja rövid története

1. A település kialakulása

A Nagybányától 26,38 km-re eső Szinyér-váralja, az Avas hegység legvégső kiágazásainak a Magyar Alföldre való áthajlásánál fekvő szépmúltú mezővároska. Váraljáról, az itt lakó Móricz (Morócz) jobbágyokról egy 1382-i oklevél szól először. Plébániájának neve a pápai tized 1334-ik évre vonatkozó *Regestrum*-ában is előfordul. Az is lehet, hogy a település kialakulása még a Móricz birtoklás előtt, királyi uradalom keretében történt, váza – a birtoktest egyik erődített központja – mindenesetre legalább a XIII. századból való.

A város régi pecsénnyomóján látható a vár képe. Már 1491-ben, amikor a vár Jagellók kezén volt, Bárhory András szatmári főispán és testvére István nádor, erőszakkal foglalták el, hogy ne maradjon idegen hatalom kezén.

Az 1777. évi *Canonica Visitativ* följegyzi, hogy a szinérváraljai római katolikus templom a falaiba vésett évszám szerint 1421-ben épült. Ugyanaz a nagy jótevő a szinérváraljai egyháznak Kácza, Lánamező és Tőkés nevezetű három pusztát adományozott.

A gótikus stílusban épített templomot a századok folyamán többször feldúlták, kiégették, elpusztították, így jelenleg csak oldalfalai eredetiek. Tornyait is többször újra építették. Az 1540-es évek végén az egész szinéváraljai gyülekezet áttért a református hitre. A főtéri kőtemplom, a parókia és az egyház minden vagyona a megreformált gyülekezeté lett 200 éven keresztül.

Barkóczy Ferenc egri püspök 1748. évben tett látogatást ezen a vidéken. Meghallgatta a kis számú szinéváraljai katolikus gyülekezet panaszát, s megindította a vagyon visszaszerzésére irányuló lépéseket. Végül 1753-ban sikerült a templomot és a vagyon jelentős részét visszakapni.

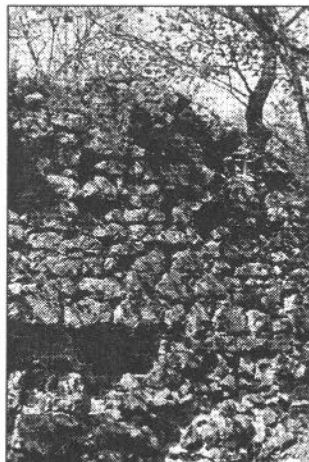
A templom 1848. szeptember 9-én az összes egyházi épületekkel együtt leégett, s csak 1870-ben sikerült befejezni a helyreállítási munkálatokat, amikor a szeplőtelen fogantatású Szűz tiszteletére felszentelték. Anyakönyv 1754-től létezik.

Római katolikus lelkészek voltak: 1804. év óta Bakay János, 1811-től Némethy Imre, 1828-tól Bakos András, 1837-től Haraszthy Pál, 1843-tól Vargha István, 1847-től Gyöngyösi György, 1859-től Szemák Pál, 1881-től Frank József.

A Báthoryak után a Szinéváraljához tartozó földek a következő személyek birtokában voltak: 1638-ban Lónyai Zsigmondné örökölte, akinek az idején nagy határpör folyt Apa és Váralja között.

Az érdekelt váraljai földbirtokosok a Kornis, Nyári, Pernesz, Bakos és Kállay családok voltak. Kisebb részbirtokot sokan nyertek a XVII. században. Így 1604-ben Bélthekey Mihály és felesége Hidy Margit, 1615-ben Deregynei Daróczi Ferenc, 1627-ben Farkas István, 1635-ben Kölcsey Magdolna, 1654-ben Meggyesi Pál, 1659-ben Gacsályi Horváth István, 1665-ben Mikolay Boldizsár és Daróczy Sámuel, 1672-ben a jezsuiták, akiknek 1773-ig volt itt birtokuk, rajtuk kívül az Ajtay, Várady, Darvay, Szegedi, Batroni családnak voltak fő birtokosai.

A XVIII. században kisebb-nagyobb birtokot szereznek vagy családi jusson megtartanak a gróf Teleki, gróf Kornis, gróf Barkóczy, báró Vécsey, báró Wesselényi, Becsky, Eötvös, Darvay, Máthay, Szi-

Várromok

lági, Vettésy, Vankay, Tholnay, Dobay, Ottlik, Szerdahelyi, Járúy, Balogh, Jakab, Nagy, Gáspár, Rettegi, Vásárhelyi, Dedécs, Fekete, Magyarai, Kanizsai, Szalontai, Tholdy, Hunyor, Haldori, Szabó, Deseő és Német családok. A múlt század közepéig ezeken kívül jelentékenyebb birtokú családok: Kolozsváry, Bereczky, Tar, Kelemen, Újfalussy, Kovács, Bodnár, Papp, Mándy, Pápay, Benkő, Csernátonyi, Lengyel, Bajnóczy, Vajda, Darthy, Lázár és Boross, továbbá a minoriták. Most nagyobb birtoka van Popolczy Bélának, Kávássy Lászlónak és Sándornak, a római katolikus egyháznak és Mándy Zoltánnak.

2. A lakosság nemzetiség szerinti elosztása

A lakosság nemzetiségi elosztása a XIX. század végén a következő: 2481 magyar, 2096 román, 634 zsidó; 53 német és 96 egyéb (orosz, lengyel, rutén, stb.).

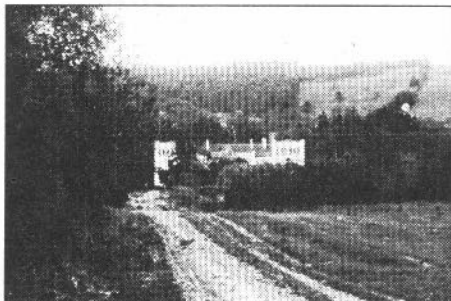
Szinérváralja lakosságának leglátványosabb átalakulását a XX. század hozta. Ennek bemutatására még két népszámlálás eredményét az előző mellé jegyezzük, összehasonlítás végett. Az 1930-as népszámlálás szerint a helyi lakosok aránya a következőképpen alakult:

Nemzetiség szerint: 3106 román, 1224 magyar, 106 német, 2 orosz, 1 rutén, 3 lengyel, 663 zsidó, 20 cigány, 7 egyéb, 5132 összesen.

Anyanyelv szerint: 3108 román, 1388 magyar, 29 német, 2 orosz, 1 rutén, 1 lengyel, 596 zsidó, 7 egyéb, 5132 összesen.

Végül Szinérváralja lakosságának felekezetek szerinti megoszlása 1992 januárjában: 5313 ortodox, 841 római katolikus, 421 görög katolikus, 1026 református, 6 unitárius, 79 baptista, 68 Jehova tanúi, 12 egyéb, 7766 összesen.

Ezek az adatok is hűen tükrözik azt a tényt, hogy a magyarság legkitartóbb, legállhatatosabb csoportja Szinérváralján a református vallási közösség volt és megalakulásától, 1549-től megmaradt annak mind a mai napig.

A hajdani Mándy-kastély

Római katolikus egyházközség

1. A templom története

Az egyházmegye 1864-es évkönyve (Shemtismus) szerint a „Castrum Zynyr”, Szinyéri várban lakó Báthory Zsuzsánna, miután elvesztette férjét, Móricot, Horvátország bánját s gyermekeit, vagyonának nagy részét templomok építésére fordította. A következő templomokat építtette: Szinérváralján, Apában, Aranyosmegyesen, Ilebán, Misztótfaluban, Sárközön és Sárközújlakon. Tehát összesen 7 templomot építtetett.

A szinérváraljai templom, a templom falába vésett évszám szerint, 1421-ben épült (az 1748. és 1777-es kánoni vizsgálati jegyzőkönyv szerint).

Tekintettel arra, hogy már 1333-ban Szinérváralján volt plebánia a pápai tizedjegyzék szerint, templomnak is kellett lennie. Erről a templomról azonban semmit sem tudunk.

A hitújításkor az 1421-ben épült templomot a hitújítók elfoglalták.

Sok viszontagságon ment át:

– 1563-ban Zápolya katonái romboltak benne, majd nemsokára a tatárok égették fel úgy, hogy csak a puszta falai maradtak.

– Ezután kijavították, de már 1605-ben Básta György hadai ismét tönkretették.

– 1677-ben Wesselényi István erdélyi, francia, lengyel és tatár hadakkal s Bányákat elfoglalván, főleg a francia hadak Váralján is harácsoltak s a szóhagyomány szerint a felépített, rendbehozott templomot kirabolták, zárját is elvitték.

–1717-ben a tatárok ismét betörték Szatmármegyébe, Bagossi László megtámadta őket Nagybányánál és úzóbe vette őket. Ugocsa felé vonultak s Váralja útjukba esvén, elpusztították templomát, kifosztották és felégették. – A lakosok nagy része a hegyek közé menekült, a ma is Prédikátor-pataknak nevezett helyen imaházat építettek s több éven át ott tartották meg az istentiszteleteket. Odahaza pedig a templom falait gyom verte fel és farkasok tanyáztak benne. (Soltész J. 331.old.).

A templom visszavétele

Barkóczy Ferenc egri püspök 1748. június 17-én kánoni vizsgálatot tartott Nagybányán. P.Kövér András nagybányai jezsuita superior

beszámolt a püspöknek a szinéváraljai helyzetről. A püspök visszatértekor megállt Szinéváralján, megtekintette a templomot, beszélt a katolikus hívekkel és reményét fejezte ki, hogy a templomot vissza szerzi, majd megáldotta őket. Íme mit ír a püspök a Nágybányán felvett kánoni vizsgálati jegyzőkönyvben: „Hic loci (Szinéváralján) habetur Ecelosia vetusta satis ampla, cujus parietes adhuc beni sunt, cseterum desolata, et in praesens per calvinistas qui eam tempore revolutionum Regni via facti occuparunt, tenta, a cujus ulteriori reparatione cum hanc sine indultu Suo Majestatis attentarunt, per nesrigerose sunt inhibiti.”

P.Kövér superier összeírta a szinéváraljai katolikus híveket. Íme a névsor: Huszti László, Csubrikné gyermekeivel, Trencsényi Gábor birtokos, Várady József, Czimbalmos Márton, Egy német, családjával, Ventzel, Palkó, Koncz János, Koncz Mihály felesége és gyermeke (a férfi kálvinista), Bagossy previser, Tóth János.

Ezeknek gyermekeit tanította Szászsebesi Sámuel.

A bányai jezsuiták jártak ki ide. Mikor őket egy ideig elűzték Bányáról, a szatmár jezsuiták jártak ki oda.

A bányai jezsuiták közül Jakab Mihály oecenemus érdemli meg, hogy nevét megörökítsék. P.Kövér bányai superier volt az utolsó adminisztrátor, aki saját házikójában kápolnát állított fel és ott végezte a szentmisét...

Az összeírást P.Kövér a hívek kérvényével a püspökhöz terjesztette fel. A kérvényben a hívek visszakérték régi templomukat. A püspök Mária Teréziához küldte a kérvényt, majd ő is felment Bécsbe, hogy közbejárjon. 1753-ban megjött a rendelet, mely szerint a templomot minden ingatlanjaival együtt el kell venni a kálvinistáktól és visszaadni a katolikusoknak, azaz az előző tulajdonosoknak. Gr. Károlyi Ferenc volt a commiszárius. Nézeteltérés volt a püspök és Gr. Károlyi Ferenc között a végrehajtást illetőleg. A püspök szerint a „mandatum”-ot nem kell a vármegye tudomására hozni, hanem azonnal végrehajtani. Úgy látszik azonban, hogy a Csengerben tartott megyei gyűlésen Gr. Károlyi Ferenc mágis felolvasta a királyi végzést, mert a kálvinista urak üzentek Szinéváraljára a kálvinistáknak, hogy mi vár reájuk. Azok elrejtették a két harangot.

Gr. Károlyi Ferenc megbízta Bocskay László vármegyei jegyzőt a királyi parancs végrehajtásával, aki maga mellé vett 12-13 vármegyei lovas katonát, magukkal vitték a már meghalt Eötvös Miklós vicecomes udvari káplánját Lázárióbl. 1753. július 2-án reggel 7 óra-

kor érkeztek Szinérváraljára, ahol P.Kövér superior várta őket. Úgy tűnt, mintha kihalt volna a város, de amikor 9 órakor a temetőbe ment a menet, mintha az égből vagy a föld mélyéről jöttek volna elő az emberek.

Íme, hogyan írja le az eseményeket egy nagyon szerény poéta:

„Láttál volna itten tábort, kegyes olvasó, asszony sort férfiak között egyvelget, ez pedig volt majd mind mérges. A külső helyekről lévő, sok kálvinistaság, s erő megszorítá a népet, majdnem engedett egy csöppet. A nagy bátorszívú Bocsky, mondá másnak, ne terics ki Fölséges Asszony pecsétjét: Nézzétek mind együtt fényét. Ki mond ez ellen köztetek? Talán csak engemet néztek? Kivülöttem lehidgyétek nem messze vitéz németek. Kik arra el rendeltettek, hogy ha ennek nem endtek, majdan kardra hány benneteket. Úgy hogy megemlegetitek. Amint elkészültek vala, a kálvinisták közt állá hogy prékátordna Gáspár Sándor a mint tudna. De a parancsolat ennek befogta a száját, szegénynek és eö is jobb seregekkel kerget be hunt szemekkel. Itt az asszonyok átkoztak, szentségtöröknek mondattak. Ragadó farkasoknak minnyájunkat kiáltottak. De mink nem gondoltunk ezzel, bé pecsételtük jó kedvvel. Eoclesiat sciliost. Székeket nékik kiadtuk, mert disztelennek tartottuk. Többet itt nem cselekedtünk, hanem sereggel ki mentünk. Hely látni atyafiaknak az ö könyörgö házoknak. Nem tesszt az mi temetőnk, innét ahol vannak mentünk. A két hely meglátásában allig egyeztek magokban. Látván a nagy hosszú népet, Bocsky László hozzám lépett. A gemus de eraterie acathelicerum inforius. Nagy tágas helyet engedve nékik, hogy megmenekede. Asután vissza sétáltunk szikrázott szemek után mink be menénk a jó ebédre, ittunk, ettünk a jó kedvre. Adánk Istennek hálákat, ahol Superior lakott. Ez minden étel bőséget, elénkbe rakta üvegét. De a bornak a javát, a gazda (ahlettuk szavát:) Ne sajnáld, úgy mend, pohárnak, katonáknak is adj innok. Bé elégettünk már: jött a hír hozzánk, nessza hamar leakasztották pecsétet, mely a templomra tétetett. Ki merészelte meg astat, kérdezi Bocsky, és futtat De egy cigány gyermekrekenték, s nem magok félére. Azonban újra pecsétet as exequens hogy tétetett Úgy megmarada munkácskánk, mi is innet elbucsuzánk.

Latinul: Dies erge 2 Julii ebserventur pro patrocínio templi!

Majd folytatódik: Pest haec iterum venimus ad praedicantem, qui tunc fuerat Joannes Bethlehen, quem pariter exturbavimus e demo parachiali, jussimueque exisse intra tres dies. Et ita ad prepias lares reversi sumus (Diarium Kalceanus).

Igen, mindenki hazament csendes otthonába. Még Kalcsó András is. Visszament ő Lázárba, hogy összecsomagolja dolgait és átköltözzék Szinerváraljára, mert a püspök őt nevezte ki ide első plébánosnak. Nehéz és kitartó munka vár itt rá. Egy elpusztult egyházközséget kellett itt lelkileg és anyagilag újraéleszteni. Becsülettel megállta a helyét, természetesen mindent nem lehetett megtenni anyagiak miatt sem, de a hívek átnevelése miatt sem.

Munkájából valamit sejtett az 1777-es kánoni vizsgálat. A templomban volt 4 oltár, volt gyóntatószék, kórusa, ahol orgona is volt; volt két harangja. A torony még nem volt befedve. A papi lakást is éppencsak lakhatóvá sikerült tennie.

Maradt tennivalója az utódnak, Linth Jakabnak is. Befedte a templom egyik oldalát és a tornyot, új istállót és gerét épített.

Bakay János újjáépítette a templomot.

Minden plébános csinosította a templomot, felszerelte a szükséges dolgokkal. De...

1848. szeptember 9-én a templom, a lelkészlak és számos más ház leégett.

1870-ig az iskolában miséztek. A templom plafonja nem boltíves, hanem kazettás lett. Schmetzer Ignác kanonok szentelte fel a Szeplőtelen fogantatás címére.

Az újjáépítés ideje alatt járt itt, Haas Mihály püspök megbízásából: Rómer Floris, Dr. Haneslmann Imre és Schultz tervező. Dr. Haneslmann leírta az Arch. Értesítő IV.k. 150. lapon a templomról szóló tudnivalókat. Íme:

„Kat. XV. századbéli kőtemplom.

A templomnak építkezését Báthory Zsuzsannának tulajdonítják, de az épület korunkban újjátartott, s így csaknem egészen moderné vált, kivált boltozatában; de megmaradt mégis a régi torony csarnokával, diagonal állású két támpillával és főkapujával. E toronyban van három ablakos osztály, az alsó ablak félkör zárású, a középső csúcsíves, a felső kettős ablak elválasztó középső oszlopkával; azonban az oszlopka mindenütt eltűnt, és csak egyikét találtuk a szentélybe megfordított állásban, mely asztalka gyanánt szolgál; ezen oszlopka egész magassága 37,58''; két láb-kockája 6''' és 1,5''-nyi, töve 19''-nyi, kapitaelje 11''-nyi magassággal bírván (a kapitael abacusa hibázik). A láb alsó kockájának oldala 12'' és 7,75''-nyi széles, felseje 10'' és 7,5''-nyi. A kapitaelnek alakja a domború virágkehely, s félgömbének nagyobb felső átmérője 12,5''-et mér''.

Meszlényi Gyula püspök (1887-1905) úgy nyilatkozott e templomról, hogy szívesen adná helyette a szatmári székesegyházat. A templom csúcsíves, de azért nincs meg benne az ebben a stílusban épült templomok misztikus homálya s nem is nagy méreteivel lep meg, inkább összhangzó arányossága által kelt kellemes benyomást.

A tornyot 1913-ban újból át kellett építeni. Íme az 1913. február 19-iki jegyzőkönyv megindoklása: „Elnök plébános (Fonk József) megnyitván a gyűlést, előadja: hogy f.é. január elején a harangozó jelentése alapján, mely szerint a torony rézfedele alatti párkányfalazatból nagy vakolat és tégladarabok hullanak alá, melyet a harangozások alkalmával, a harangok állványainak ingadozása következtében a torony falainak ingadozása idézett elő. – Nehogy a faldarabok hullása az alatta járókra veszedelmet hozzon, a veszélyeztetett helyet alól el kell keríteni. – Az Egyházmegye Ftdő Főhatóságától felterjesztésben kértem, hogy az egyhm. építőmestert, mint illetékes szakértőt vizsgálat megejtésére, útbaigazítások megtételére kiküldeni kegyeskedjék. A Ftdő egyhm. Főhatóság Wesselovszky építész urat tényleg kiküldvén, Kelemen Dezső építő, egyháztanácsstag vezetése mellett a vizsgálatot a toronyban és körülötte gondosan megejtvén, az állandó veszedelem elhárítása céljából mindenek előtt szükségesnek jelentette ki; az elavult kimozduló harangállványoknak új vasszerkezetű helyreállításáról gondoskodni. Mivel a budapesti egyik legelőkelőbb régi harangkészítő és felszerelői Posdoch-féle czég művezetője kedvező véletlen folytán itt járt és felkérésre a toronyba felmenvén a fa harangállványokat megvizsgálta és azoknak a mostani legújabb szerkezetű szilág vasállványok nyugvó vaskoronákkal ellátandó szerkezet beállításáról írásbeli ajánlatot és költségvetést is adott be.” Az egyháztanács el is fogadta a tervet.

Wesselovszky építész is benyújtotta tervét, amelyet elfogadtak, jóváhagyatták az egyhm. Hatósággal.

Munka közben jöttek azonban rá arra, hogy a szerződésben felsorolt munkálatokon kívül még több tennivaló is akad. Így: – ki kellett javítani a toronyórát, – az árvíz miatt a harangozói lakás és istálló kárt szenvedett, ezért rendbe kell hozni, – a bazár épületen is voltak bajok, – a szerződés csak a toronynak a templom gerincéig terjedő restaurációjáról szólt, de a homlokzat restaurált részének színe a homlokzat alsóbb többi részétől nagyon elütött és okvetlen megkívánta, hogy az egész kijavíttassék és egyenlő színű legyen. Ezért a munkálatok természetesen meghaladták a tervbevett összeget.

A toronyról azt mondják, hogy nem felel meg a stílusnak!

1923-ban a templom falait kívülről hozták rendbe. 1934-ben belül festették ki.

1954-ben bádoggal fedték a templomot. 1957-ben kifestették. Kászonyi Edgár készítette a tervet.

2. A templom mai állapota.

Telekkönyvi száma: 811, helyrajzi száma 2.

Beépített terület: 640 m²

Cinterem: 490 m²

I. Az épület:

A kóruson egy 12 regiszteres orgona van, amelyet Ország Sándor készített.

A toronyban két harang van: Az egyiket 1923-ban, a másikat 1926-ban rendelték Szebenből a Schieb és Kaunitz cégtől.

A sekrestyében és az oratóriumban szekrényekben van elhelyezve a leltárban szereplő minden egyéb felszerelés.

III. A templom udvara.

Kerítés: Kőoszlopok közé foglalt vaskerítés. A főbejárat előtt vasrácsos ajtó, kétszárnyú.

Járda: A templom ajtótól a vasrácsosig és a templom előtt jobbra cement út.

Két életrajz.

1. Jamobey Károly festő.

A bécsi Akadémia stílusában főként az egyházi és az arcképfestészet terén működött. Egyházmegyénk templomaiban sok kép van, amelyeket ő festett.

2. Weszelovszky Béla építész.

Halálakor a „Szatmári Hírlap” 1917. február 8-iki száma ezeket írta róla: A szatmári egyházmegyének éveken át volt fáradhatatlan építéste, Szatmár társadalmának ismert és kedvelt tagja, Weszelovszky Béla építész február 6-án elhunyt. Hosszú, kínos szenvedéstől váltotta meg a halál, amelyet sem hitvesének odaadó ápolása, sem a legkeresettebb gyógyító eszközök sem tudták további várakozásra bírni. A pihenést nem ismerő munka, a temérdek nagyarányú vállalkozás, főleg pedig az utóbbi éveknek pénzügyi depressziójától

keletkezett gondok idő előtti halálát okozták a kiváló tehetségű, sokoldalú embernek. Nemcsak Szatmár városának, hanem az egész egyházmegyének mély részvéte kíséerte sírjába a megboldogultat, akiben mi a vallásos meggyőződését mindenkor bátran valló, kat. mozgalmakban lelkesen résztvevő, hithű kat. embert is fájdalmasan gyászoljuk. A 46 éves korában meghalt építész ezelőtt kb. 15 évvel jött Szatmárra, mikor a vasúti fiúinternátust építették az ő felügyelete alatt. Ekkor városunkban telepedett le és mint vállalkozó ő építette fel a Németiben lévő Szt. János templomot, a Kálváriát, az új Püspöki Konviktust, a Tanítók Házát. Munkáiban mindenkor szelíd és megbízható mesternek bizonyult. Elhunytát özvegyén kívül négy gyermek és három testvére gyászolja... Lázás munkái után adjon neki az Úr nyugodt, boldog pihenést.

Ő építette 1913-ban Szinérváralján a tornyot is.

A mi templomunk

Templomunkat 1421-ben emelték. Milyen szép gótikus alkotás! Gyermekkoromban ez nem tűnt fel, ez is olyan volt mint a mező és a madárdal: természetes, ami vele jár az élettel.

Ma már azt is együtt-gondolom a templomunkkal, hogy itt sok-sok nemzedék imádkozott és kérte Istent, hogy enyhítse bajait. Látom magam előtt apám ősz fejét azon a helyen, ahol ülni szokott és látom anyám törékeny alakját az asszonyok között. Most már ez is egy érték számomra: arra a helyre térdepelni, ahol apám is igyekezett találkozni Istennel, azokat a képeket nézni, amiket anyám is látott, azt az orgonahangot hallani, amit a nagyszüleim is hallottak.

Mindenkiből itt maradt egy kevés ebben a templomban, mindenki áhítata szentebbé tette ezeket a falakat. Érzem a régi kövek között a már nem élő lelkek imádságos szellemét, hitük erejét, reményeik hullámzását, szeretetük melegét.

Karácsonyi éjféli misék és húsvéti feltámadási szertartások öröme, gyászmisék fájdalma, elsőáldozó gyermekek mosolygó arca él a templom-ápolta tradícióban és biztosítja az ősi hit megingathatatlan-ságát.

Így kötődök én ehhez a templomhoz.

A református egyházközség

1. A reformáció hatása Szinérváralján

Szinérváralja múltjánál fogva is nevezetes egyháza megyénknek. Reformációja egyidejű lehet Nagybányaéval, ezt nem csak közelsége, hanem az a körülmény is bizonyítja, hogy Erdős Sylvester János itt született, itt is munkálkodott huzamos időn keresztül, (sőt itt halt meg?). Bizonyítja továbbá az is, hogy a reformáció idejében a Perényi és Nadányi református családoknak itt birtokuk és kuriájuk volt, ezeknek befolyásával kétségtelenül jókor el kellett terjednie a megtisztított vallásnak. Végül következtetni lehet abból is, hogy Batizi András Erdődön és vidékén sikeresen terjesztvén a reformációt, Szinérváralján mint közeleső nevezetes városban is igyekezett azt elfogadtatni.

Fennállását és megmaradását sokszor veszélyeztető viszontagságokon ment keresztül az egyház. Már 1563 táján a Zápolya és Ferdinánd seregei közt folyt véres harcok pusztítást idéztek itt elő amikor a Báthory András főispán, Ferdinánd buzgó híve birtokában lévő Szinérvára is a Zápolya hada által földig lerontatott s nemsokára a tatárok által először felégetett a kőtemplom is annyira, hogy csak puszta falai maradtak. Ezután kijavították és befedelezték a hívek a templomot, de már 1605-ben ismét Básta György hadai pusztítottak e vidéken. A pusztítás után igyekezett az egyház erőre vergődni, s néhány évtizeden keresztül békességben élvezte a vallásos élet jótéteményeit. De 1677-ben Wesselényi István erdélyi, francia, lengyel és tatár hadakkal a Bányákat elfoglalván, főleg a francia hadak Váralján is harácsoltak s szóhagyomány szerint a felépített templomot kirabolták, zárját is elvitték. Ezt igazolja egy régi jegyzőkönyvi bejegyzés: „A templomnak nyitó kulcsát és zárját a francia elvitte. Johanne Isey Aedilis ao. 1708. die 20. Januarü . Coram Johanne Pataky Ecclae V.s. ministro. Coram Andrea M. Vásárhelyi scholea rectore.”

1717-ben a tatárok ismét meglepték Szatmár megyét, midőn Bagosi László Nagybányánál megtámadta és úzóbe vette őket, Ugocsa megye felé vonultak s Váralja útjukba esvén, ezt elpusztították, templomát kirabolták és felégették úgy, hogy ennek ismét puszta falai maradtak meg.

Mindez pusztítások következtében az egyház hívei számban és erőben meggyengültek, a lakosok nagy része a hegyek közé menekült. Ehhez járult az 1710-i pestis. E hányattatások között nem voltak képe-

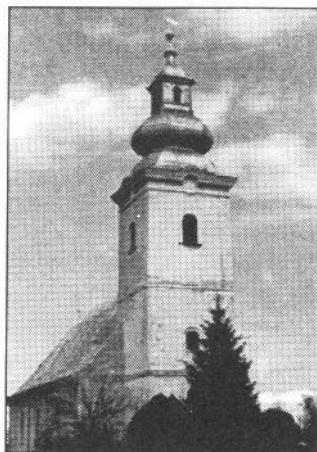
sek elpusztított templomukat megépíteni, hanem a hegyek között fából készítettek imaházat azon a helyen, melyet ma is Prédikátor-pataknak neveznek, s több éven keresztül itt tartották meg közös istentiszteleteiket, a Szinyérben, mai ortodox temető helyén. Ezen években történt, hogy az odahagyott kőtemplom romjait a gaz annyira felverte, hogy – szóhagyomány szerint – a templom falai között farkasok tanyáztak.

2. A református templom építésének története

Egy 1753-ban kelt helytartósági parancs pedig a törzsökös református lakosoktól a kőtemplomot és minden hozzátartozó területet elvevén az ez idő tájban itt telepedett néhány örményből és mesteremberekből álló római katolikus egyház javára átadni rendelte. Ezáltal tetőpontját érte el református egyházunk időszaka, melyből csak megfeszített erővel, hitbuzgósággal és áldozathozattal tudtak hívei kibontakozni s egyházi életükben egészen új alapokon szervezkedni.

Nevezetes, miután hasztalan igyekezett az egyház kérelmezéssel, küldöttséggel kieszközölni a régi templom visszaadását, a vármegye, az egyház híveinek folyamodására a város felső végén, még akkor Cserés mezőn, mintegy 10 holdnyi tért méretett parochialis helyül, ahol legelőbb is fából, szalmafedéllel lelkészlakot építettek, melyben a templom felépítéséig az istentiszteletet is tartották.

Ezután 3 év alatt egy fatemplomot, később ehhez egy fatornyot építettek. 1765-ben az egyházi és papi javadalmak kis része visszaadott, bár a templom és parochia elvételét rendelő felső parancsolatban az is világosan ki volt téve, hogy a proventusok és fundusok felerésze hagyassék meg a református prédikátor számára, de a nemes vármegye által e végre kiküldött alispán Becski László a parancsolatot csak részben hajtotta végre, mert a Kácza nevű erdőből, a körülötte lévő legjobb szántóföldekből, mely 500 holdat haladnak, semmit sem ítélt, azt vetvén ítélete alapjául, hogy a reformátusok az elvett templomot pusztulni hagyták, holott azt, mint fentebb elmondtuk, az ellenség rabolta ki és pusztította el. Bizonyítja a törvénytelen részrehajlást s az

Református templom

A hajdani kántortanító háza

indok alaptalanságát az a körülmény is, hogy már akkor a reformátusok a szükséges építési anyagokat elkészítették, de az építkezésektől eltiltottak. És az említett végrehajtó – amint magát ítéletben kifejezi – az elpusztult templom helyrehozása és fenntartása végett ítéli az egész Káczás a római katolikus egyháznak,

holott éppen a reformátusoknak lett volna erre nagyobb szükségük, midőn puszta cserjés helyre telepítette, minden épületeiket egészen újból kellett emelniök.

Ki nem látná ez igazságtalanságban a clericális szellem átkos befolyását?

Ezen lesújtó sérelmet mélyen érezték a szegény reformátusok s ennek orvoslását több ízben, még az újabb korban is megkísérlették megyéhez, kormányhoz felterjesztett folyamodványaikban kérelmezni, de végképp elutasították.

Azután fatemplomukat kellett bővíteni, harangjaikat megnagyítva, újra önteni, iskolát építeni. 1796-ban, miután a fatemplom már romladozott és szűk volt a hívek számának befogadására, elhatározták egy új kőtemplomnak építését s azt 6 év múlva bár nem teljesen készen, használatba vették, néhány év múlva meg az iskolát kellett megújítaniok. Végre 1825-ben kitűnő ünnepélyvel felavattatott a templom nagyemlékű főtiszteletű Budai Ézsaiás püspök úr által, alkalmi könyörgést mondván akkori esperes Técsi Dániel, egyházi beszédet tartván, lázári lelkész Szabó János és helybeli lelkész Tóth László.

Az Úr asztalánál ágendázott Nagy István generalis notarius.

Az egyházi beszédek alapigéi voltak. I. Móz XVIII. 17-. és Zak VIII.9. 20-22. Ezután két évvel a mostani lelkészlakot építették 5 éven keresztül, ami ismét mutatja az egyház szegénységét, mind a templomban, mind a paplakon a belső berendezésnél mutatkozó hiányokat éveken keresztül pótolhatták ki.

1847-ben a belhivatalnokok terménybeli fizetése készpénzzé tétetik, de ezt az egyházmegye ez alkalommal jóvá nem hagyta, csak évek múltával a kérelem megújítására erősítette meg. Következő évben

orgona készítettett. Az ezután következő években az egyházkormányzás belső ügyeit látják jegyzőkönyvezve, gyakran tartanak presbiteri gyűlést, melyeknek tárgya az egyház javai felett való intézkedések, visszas házasok, törvénytelen együttélésének s más erkölcsi vétségek büntetése, melyeket régebben testi fenytésekkel is szigorúan tiltott az egyházi elöljáróság, de újabban sem hagyott megóvás és bírságotás nélkül.

A közelebbi évtizedekben nehéz viszonyok között küzdött az egyház fennmaradásáért. Egyháziasságban, jótékonyságban kiemelkedő családok voltak a múltban, vannak a jelenben is, s mint látjuk amaz adományozások sorozatából, melyek lehetővé tették, hogy ezen sokat szenvedett egyházközség mind a mai napig fennmaradt, sőt most már virágzik is.

3. XVIII-XIX. századi adományok az egyházközség javára

A XVIII. században következő adományok és alapítványok tétetek:

Szilágyi Mária egy kis telket és 2 szántóföldet hagyott, Rettegi Györgyné Vásárhelyi Erzsébet a közpatakban egy szőlőt a lelkész javára, a földesurak 600 négyszögöl rétet a lelkésznek, gróf Teleki Imre 1791-ben „míg a színér-váraljai református egyház fenn áll” lelkész javára 12 magyar forint és tanító javára 4 magyar forint évjáradékat biztosít.

A XIX. században: Dobay György templomépítésre 150 frt., azután 700 frt. alapítványt tesz a lelkész és tanító tűzifa beszerzésére. A földesúri gyűlés 10 évi használatra átadja kőbányáját a református és római katolikus (pápista) egyházaknak, stb. Úrasztali szerelvények: két talpas aranyozott ezüst pohár, két arannyal futtatott ezüst tányér, három ón kanna, két keresztelő ón kanna, mészró lábón álló márványlapú úrasztala (amely ma is változatlan állapotban) a következő felírat-
tal: **TEKÉNTETES NAGY SZALONTAI THOLDI MIKLÓS TÖBB VÁRMEGYÉK FŐ ASSZESSORA, ÉS FELESÉGE TETTES HUNYOS THERESIA KÉSZÍTTETTE: 1822-dik 15-dik MARTII), 3 szószéki terítő, 18 db úrasztali abrosz, kendő.**

4. Szinerváralja református lelkipásztorai

1597 – Felsőbányai Pál, 1603 – Váraljai Mihály, 1627 – Kállai Sámuel, 1634 – Meggyesi Pál, 1637 – Vári Miklós, 1642 Debreczeni István, 1651 – Vetési Sándor, 1653 – Ujfalusi András, 1655 – Hatházi Miklós, 1657 – Borsai Tamás, 1669 – Nánási Gáspár, 1692 – Bolyi János, 1698 – Felsőbányai György, 1708 – Pataki János, 1712 – Bányai Mátyás, 1735 – Gyöngyösi Jó Mihály, 1739 – Vásárhelyi Kelemen, 1747 – Enyedi Sándor, 1749 – Bethlen Érsek János, 1756 – Kolozsvári Péter, 1770 – Kolozsvári János, 1792 – Remetei Dohi Sámuel, 1796 – Csengeri István, 1799 – Tétsi József, 1800 – Márkusfalvi József, 1809 – Nagy György, 1810 – Tóth László, 1844 – Széles Endre, 1884 – Sátor Dávid, 1927 – Szabó Endre, 1943 – Dr. Fábián György, 1953 – Sárközi Lajos, 1956 – Ábrahám Sámuel, 1981 – Vass-Nógrádi Béla, 1990 – Keresztes-Nagy Imre János, 1998 – Bakné Major Enikő.

A svábok letelepítésének rövid története

A XVIII-ik század folyamán Szatmár és környékére bevándorolt és itt letelepedett német etnikumnak, a felső sváb Württembergből származó svábságnak is megvan a maga története. Több mint 250 év alatt a buzgó katolikus és szorgalmas gazdálkodó népcsoportnak a lelkében és életében elmosódott az eredet és a származás bölcsője. Nehéz és küzdelmes évszázadok után az unokák már csak annyit hallottak apáiktól, hogy az ősök a Schwarzwaldból vándoroltak ide. Amióta Württemberg hercegség lett (1495), azóta ez az ország vette át a vezetést a sváb területen és az 1512-iki körzet beosztás óta a württembergi herceg viselte a sváb körzet direktóriumát is. Vetélytársa e területben állandóan a konstanzi püspök volt, akinek a fennhatósága alá tartozott az egész felsősváb terület. A konstanzi püspök támogatta e törekvésében a katolikus Ausztria a protestáns württembergi hercegekkel szemben. A sváb területen a kisebb grófságok, birodalmi városok és apátságok kötelesek voltak a sváb körzet számára katonaságot adni, amely a birodalmi hadsereg részét képezte.

A harmincéves háború után a sváb körzet leginkább XIV. Lajos rablóhadjáratai következtében (1667-től) szenvedett el nagyobb csapásokat. A sváb körzetnek 3000 embert kellett volna felállítania, de a konstanzi püspök vonakodott a körzetgyűlést összehívni, mint hogy

túl magasnak tartotta ezt a létszámot. A körzetgyűlés különben megoszlott: a katolikus rendek Überlingenben üléseztek, a protestánsok Esslingenben. Így hát a sváb körzet tehetetlen volt a megújuló francia betörésekkel szemben. A szatmári béke szerzője, Károlyi Sándor, nemcsak jó hadvezérnek és kitűnő politikusnak bizonyult, hanem elsőrendű gyakorlati gazdának is. erre a férfira várt a kipusztult, lakatlan Szatmár megyének benépesítése, a pestisben meghalt, a csatában elesett vagy az éhínség elől megszökött magyar jobbágyok idegennel való pótlása. Hogy mennyire is fájhatott a lelkes gazdának a munkás-kéz hiánya, azt a fentiek után nehéz elgondolni. Nem is ismert Károlyi Sándor a szatmári az ország újjászervezésén kívül sürgősebb feladatot a telepítés kérdésénél. A lakatlan helységeket katolikus svábokkal óhajtja benépesíteni, hogy a telepítésből származó egyéni s közhaszon mellett a katolikus vallás gyarapodását is előmozdítsa. Kéri, hogy a messze vidékről nagy költséggel hozandó svábokat útjuk alatt a vámoktól, hazánkba való megérkezésük után pedig pár éven át a közterhek viselésétől, a katonaság részére való szállásadástól és az újoncozástól mentse fel. Az első sváb telepítés menetének hű képét adják egyrészt azok a levelek, amelyeket a pozsonyi országgyűlésen tartózkodó Károlyi Sándor és neje Barkóczi Krisztina grófnő váltottak egymással, másrészt azok a levelek, amelyeket Kercskényi Jónás uradalmi tiszt intézett a grófhhoz.

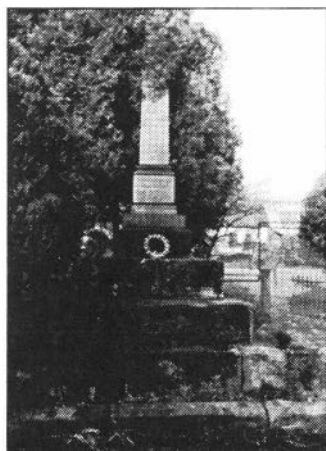
1712. június 16-án indult el Kercskényi Jónás uradalmi tiszt a svábokkal Pozsonyból Nagykároly felé. Az első telepésekkel jött papjuk is, kinek papi felhatalmazása Kaplonyba szólt. Károlyi Sándor iskolát szándékozott építeni részükre, ha Nagykárolyban telepednek le. Ezt az első csapat telepest csakhamar mások is követték. Így ugyancsak június 16-án ajánlkozott egy pap 100 gazdával, hogy kész lemenni a Károlyi birtokra. A magyarok zúgolódva vették tudomásul a svábok közele megérkezését, sőt fenyegetőztek is, hogy kihajtják őket a házakból. A gróf megnyugtatta a magyarokat, hogy semmi bántódásuk sem lesz, ha békében fognak élni a jövevényekkel. Egy azonban hangsúlyozta, hogy neki meglesz a hatalma arra, hogy békét teremtsen köztük és együtt lakásra kényszerítse őket. bármily eltérő is a két nép nyelve és vallása. Károlyi Sándor minden erélyessége és szigora mellett sem tudta elérni, hogy a két nép egyetértésben lakják egymással ugyan abban a községben. Csakhamar ahhoz a rendszabályhoz kellett nyúlnia, hogy a magyarokat elkülönítse a sváboktól, vagyis, hogy a svábokat külön községbe költöztesse. Tagadhatatlan, hogy Károlyi

Sándor leveleiben bizonyos ellenszenv nyilatkozik meg a magyar jobbagyaival szemben. Ennek fő oka abban rejlik, hogy ezek tömegesen szöktek el birtokairól. Szinerváralján a század elején 4230 lakosból a svábok száma 28, akik nagyobb és József (1717-36 között) 12 család, Barlafaluból 7 család (1728-42 között), Sárközből pedig 5 család (1730-35 között) telepedett meg Szinerváralján.

Szatmár vármegye Károlyi Ferenc nemes elhatározását méltányolta 1748-ban a maga részéről 12 évi tehermentességet engedélyezett a letelepedett sváboknak. Érdemes megjegyezni, hogy 1712-től 1838-ig összesen 2072 külföldi német család telepedett meg a 31 sváb községbe. Ha egy-egy családot átlag 4 tagból állónak számítunk, úgy a letelepítés egész tartama alatt 8000-nél több sváb telepes érkezett Szatmár vármegyei községekbe.

Sylvester János (1504 körül -1552)

Az anyanyelven való oktatás és nevelés úttörője

Sylvester János-emlékoszlop

Az emberiség minden korszaka megszülte, kitermelte a maga nagyjait, kimagasló személyiségeit. Annak elbírálására, hogy ki milyen magasságokig jutott el, sokkal inkább az utókor hivatott, nem a jelen, mert az idők során a szubjektív tényezők rendre lekopnak, s megmaradnak az időtálló objektív szempontok. Ezek között, hogy a szóbanforgó személy mit és mennyit tett másokért, milyen magasra emelte az igazság, a tudomány és a humánus fátklyáját, térben és időben milyen messzire jutott el szellemiségének fénye. Én a nagyok között is a legnagyobbaknak, az első között is a legelsőeknek tekintem azokat, akik egész életüket

arra a szent célra áldozták fel, minden energiájukat arra használták el, hogy népüket szolgálják, annak művelődését elősegítsék, hozzá hűek maradjanak, minden körülmények között, inkább lemondjanak anyagi jólétről, mint eltűnjék népük gyalázatát. Ilyenek voltak Mikes

Kelemen, Kőrösi Csoma Sándor, Misztótfalusi Kis Miklós, Bolyai János és nem utolsó sorban Szinérváralja nagy szülőtte Sylvester János.

Azt teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy itt született, annak ellenére, hogy erről semmilyen írásos feljegyzés nem maradt hátra, pusztán azért, mert akkor még itt nem léteztek anyakönyvek, de ennek a tájnak aligha létezik mindmáig annál szebb és pontosabb leírása, mint amit Sylvester János hagyott reánk:

Sylvester János születési dátuma után kutatva áttanulmányoztuk Szinérváralja legrégebbi anyakönyveit. Első születési bejegyzés 1761. június 29-én Doho György Anna nevű leánya („Egy apai embernek” megjegyzéssel). Ez a bejegyzés jóval Sylvester János születése után történt, ezért le kell szögeznünk, hogy a vele kapcsolatos bizonytalanságok sorát születési dátuma nyitja meg, amit a mai napig nem sikerült pontosan megállapítani. Feltételezések vannak, amelyek iskolai bejegyzéseken alapulnak, melyek szerint 1503 őszén vagy 1504 tavaszán, tehát 496 évvel ezelőtt született.

Elemi iskolai tanulmányit szülővárosában, középiskoláit Asszonypatakán végezte. Felsőbb tanulmányit Krakkóban kezdte, majd Wittenbergben folytatta.

Egy ránk is fennmaradt pontos dátum 1526. október 26, amikor a Krakkói Jagello egyetemre beiratkozott. Ekkor mindössze 22 esztendő lehetett. A Krakkóban tanuló hazai diákok a XV. század végén az egyetem egyik épületében bursát rendeztek be. A bursa vezetője és felügyelője a senior, akinek az a feladata, hogy a tanácsbeliek segítségével felügyeli az ifjak viselkedését, tanulását, a tagok ételmezésének zavartalan biztosítását, valamint az épület karbantartását. A seniornak szellemiekben gazdagnak, erkölcsiekben feddhetetlennek kellett lennie. 1527 tavaszán a bursa seniorává Sylveste Jánost választották meg. Elképzelhető, hogy mennyi fizikai és szellemi energiát követelt egy fiatal egyetemi hallgatótól 467 évvel ezelőtt ez a feladatkör.

A krakkói szellemi életet abban az időben két, egymást kiegészítő áramlat határozta meg: a humanizmusé, melyre Erasmus, a bázeli tudós gyakorolt közvetett formában hatást és a nemzeti nyelv jogaiért küzdő népi, forradalmi, antifeudális jellegű törekvéseké. Az utóbbi célja volt, hogy a latinnal szemben a nép nyelvét juttassa uralomra mind az állami életben, mind az iskolázásban, tudományban és irodalmi téren. Sylvester mindkét áramlat fontosságát átérezte, s tudatosan igyekezett azokat szolgálni. Ezzel tulajdonképpen kezdetét vette

az a szellemi harc, mely Európában századokon át tartott a latin és a vulgáris nyelvek között. Az anyanyelv terjedése és a nép művelődése érdekében e szellemi harcnak kardforgatója volt az elsők között Sylvester János. Mintha már tudta vagy legalábbis érezte volna a későbbi korok szállóigéjének igazságát: „Nyelvében él a nemzet”. S így minden nemzetnek legféltettebb kincse, legnagyobb büszkesége saját nyelve. De hogyan ismerje meg saját nyelvét a nép, ha nincsenek írott szövegei?

Ennek gondolata készítette Sylvestert arra, hogy teljes igyekezettel kezdje el az anyanyelv művelését. Ennek igazságát nem zárja ki az a tény, hogy első művét latinul jelentette meg 1527 tavaszán, *Rosarium Celeste Virginis Marie Patrone Regni Ungarie* címmel. Sajnos nem sokat tudunk erről, a biztonnal vallásos tartalmú műről.

A XX. század elején a pétervári cári könyvtárban, valamint az oroszországi Vlnában volt belőle egy-egy példány, ám a két világháború alatt mindkettő eltűnt. Létező példányról napjainkban nincs tudomásunk.

1527 júniusában jelent meg Hegendorf Kristóf nürnbergi iskola-mester műve: *Rudimenta*. E mű iskolai oktatásra használt nyelvtankönyv latin nyelven, ám latin, lengyel (szarmata), német (helvét) és magyar (peón) értelmezéseket is tartalmazott. Az utóbbit Sylvester készítette. A magyar nyelv és irodalom szemszögéből nézve igen jelentős Sylvesternek ez a munkája, mivel megbízható képet nyújt az anyanyelv alaktanára vonatkozóan. Növeli a mű jelentőségét az is, hogy az eddig ismert legrégebb összefüggő anyanyelvű szöveg, mely nyomtatásban megjelent.

Ugyancsak 1527-ben jelent meg újabb kiadásban Heyden Sebald, szintén nürnbergi iskolamester *Puerilium Colloqvium Formulae* (Gyermeki beszélgetések) című munkája, szintén négy nyelvű értelmezéssel, melyhez a magyar nyelvű magyarázatot szintén Sylvester írta. Fölmerül a kérdés, az említett két műhöz miként írhatott magyarázatot Sylvester János? Valószínűnek látszik, hogy mindkét műnek a kiadója a krakkói könyvnyomtató Victov volt, aki ismerhette Sylvestert, s így felkérte a munkálatok elvégzésére.

A „Gyermeki beszélgetések”-ben, említésre méltó, hogy ennek egyrészt szótörténeti, másrészt tárgytörténeti értéke van, amennyiben megőrizte korának jellegzetes társalgási formáit, sőt igen sok tárgy, eszköz, valamint régi bútor akkori elnevezését. Így például a leckéjét gyakran hadarva mondó tanulóra azt a jelzőt használta: „igen éles

mondja”. Találkozunk ezzel a meghatározással is: „tángyírok a sziken vadnak.” A megnevezett szík, minden bizonnyal olyan bútordarab, mely hasonlított a mi asztalunkhoz. Ez utóbbi munkájának a végén található ajánlásban olvassuk: „gyűjtöd a tudást, mert látod pusztul minden e földön és csak a szellemi kincs élheti túl a halált”.

A következő esztendő gyökeres változást hozott Sylvester életében. Krakkóban megházasodott. Házasságából két fia és egy lánya született: Teodor 1530 vagy 31-ben, majd 1541-ben János. Leányának születési évét nem ismerjük.

A későbbiek során munkáiban több ízben említést tesz családi bajairól, de felesége nevét sehol sem említi. Így csupán feltételezés, hogy felesége lengyel származású lehetett. De miért nem említi soha nevén? Talán boldogtalan élete miatt? Ugyanis Bornemissza Péter 1556-1557-ben Bécsben tanult, s néhány esztendő múlva (1578), ahogy Sylvester elvesztette bécsi

professzori állását a következőt jegyzi fel: „Hallottam Bécsben egy Sylvester János magyart, az aki először magyarul fordította az Új Testamentumot, hogy feslett felesége miatt sokat szenvedett.

Krakkói diákoskodásának irodalmi termékei között található az a háromnyelvű (latin, német, magyar) szótár, melyet 1527-ben vagy 1528-ban írhatott. Viszont bizonyos, hogy 1531-ben Krakkóban nyomtatták ki az előbbi alapján elkészített és a lengyelrel kiegészített négynyelvű szótárt, a Dictionarius-t. Ezt követően nem maradt sokáig Krakkóban. Tudása gyarapítása végett a kor másik híres egyetemét, a humanizmus és reformáció fellelegvárát Wittenberget kereste fel.

Az egyetemet 1502-ben Bölcs Frigyes szász választófejedelem alapította, s Sylvester a második hazai diák, akinek nevét az egyetem anyakönyvébe bejegyezték 1529. július 31-én. (Őt csak Dévai Bíró Mátyás előzte meg).

Míg Krakkóban az erasmista humanizmus tanaival, addig Wittenbergben a Luther és Melancton által terjesztett reformátori és német humanista tanokkal ismerkedhettek a hallgatók. Luther 1508-

ban lett az egyetem filozófia tanára, míg Melancthon 1518-ban a görög nyelv előadója. Sylvester az utóbbit „praeceptor noster”-nek (mesterünknek) nevezte, kinek egyénisége és előadása lebilincselte.

Wittenbergi tartózkodására vonatkozóan pontos adatunk nincs. 1530-ban vagy 31-ben szülővárosába Szinerváraljára tért vissza. Volt patrónusának fiánál, Perényi Jánosnál udvari papi szolgálatot töltött be, de nem sok ideig. Itt érte élete legnagyobb csapása: szüleitől örökölt vagyonkáját elvették, sőt menekülni kényszerült. Erről grammatikájában, fiához intézett soraiban így emlékezik meg: „Fogadd tehát fiam Teodor ezt az ajándékot, fogadd mint apai örökséget. Más vagyont most úgy sem ajándékozhatok neked, mert atyámtól és őseimtől örökölt javaimat részint a gonosz polgárok (improbi cives) és presbiterek (presbyteri, azaz áldozópapok) méltatlanul birtokolják.” Vagyonának elvesztése, minden bizonnyal az 1523-as országgyűlés által hozott LIV. Törvénycikkkel és az 1527. Január 27-én kiadott Zápolya János királyi parancsával magyarázható, mely a lutheránusokat fővesztéssel és vagyonuk teljes elvételével sújtotta.

Egyébként az a tény, hogy Wittenbergben tanult, s feltételezhető, hogy hazajövele után szülővárosában és környékén a humanizmus és a reformáció eszméjét szolgálta, elegendő volt a vagyonfosztásra és szülőföldjéről való száműzetésre.

Sylvester nem nyilatkozott felekezeti hovatartozásáról. Műveiből hiányzik a szembenállás, s nem találunk bennük vitaközö-csúfolódó, vagy éppen támadó hangnemet. Ha nem is szakadt el nyíltan a katolikus egyháztól, amit feltételezhetünk, a tény, hogy vagyonától megfosztották, s később, amikor a bécsi egyetemen újra megjelentek a jezsuiták, le kellett mondania professzori állásáról, s el kellett hagynia az egyetemet, sőt Bécs városát is, arra enged következtetni, hogy a humanizmus és a reformáció eszméje meghatározója volt irodalmi és nevelői tevékenységének.

Koldusbotra jutott, zaklatott életében akkor talált megnyugvást, amikor 1534 tavaszán megérkezett

későbbi mecénása, Nádasdy Tamás Sárvár-Újsziget földesura udvarába. Nádasdynak, Thurkowith Miklós, budai kereskedő és városbíró közvetítésével az akkori egri őskanonok, Mindszenti Tamás, ily szavakkal ajánlotta Sylvestert: „Rábeszélésemre és tanácsomra Nagyságodhoz utazik Sylvester János mester. Nemrégiben ugyanis arról értesültem, hogy Nagyságod valami tudós embert szeretne maga mellé venni...Nemcsak tudása, hanem szelíd erkölce is ajánlja...Fogadja hát Nagyságod a nem közönséges tudományú férfiút...”

Élete legboldogabb és legeredményesebb éveit 1534-1542 között Sárvár-Újszigeten töltötte. Első megbízatása Nádasdytól a Sárvár-újszigeti leendő iskola vezetése volt. Ahogy felépült az iskola, azonnal munkához látott. Bár egészségi állapota nem tökéletes (egy Nádasdyhoz írt levélben lábbajáról tesz említést), sokat éjszakázott, szellemi, fizikai energiáit igyekezett a közösség javára fordítani. Tanult, írt, tanított, dolgozott. Kitartó munkájának itt ért be két nagyszerű gyümölcse: az első magyar nyelvtan, a Grammatica Hungaro-Latina, valamint a teljes Újtestamentum magyarra fordítása és nyomtatása 1541-ben.

Nyelvkönyvének fontosságát eme szavakkal nyomatékosítja: „Nyelvünk éppúgy szabályokba foglalható, mint a három jeles nyelv a héber, a görög és a latin közül bármelyik...E kincset, anyanyelvünket, mely eddig rejtve volt, most felfedezve, feltárjuk és napfényre hozzuk, s ha nem vonakodunk élni vele...koldusból egyszeriben dúsgazdagok leszünk”.

Sylvester Grammatikájának utóéletéről

A grammatika nyomdai munkálatai előszavának keltezése szerint 1536 végén kezdődtek és címlapja tanúsága szerint 1539. június 14-én fejeződtek be. A háborús idők nem kedveztek sem a könyvnyomtatásnak, sem a könyvterjesztésnek. Így történt, hogy a grammatika példányai egy ideig ott porosodtak Nádasdy kamrájában, majd hosszú időre, csaknem végleg nyomuk veszett. Két és fél évszázad múltán adott hírt és rövid ismertetést a máig is egyetlen fennmaradt példányról Weszprémi István, Debrecen orvosa, író, a XVIII. század második felének tudós polihisztor.

„A leg-régibb Magyar Grammatikáról” című cikkét előbb 1792-ben a kassai Magyar Museum-ban jelentette meg, majd a

„Magyarországi öt különös elmékedések” címet viselő, 1795-ben, Pozsonyban napvilágot látott kis művelődéstörténeti kötetbe vette fel. Weszprémi egyrészt a grammatika könyvészeti leírásával foglalkozik, másrészt Sylvester pályafutását mutatja be, külön is méltatva sárvári működésének és a grammatika létrejöttének indítékait, nem felejtkezve el Nádasdy Tamás érdemeiről sem. Weszprémi nem volt nyelvész (nem is volt szándékában, hogy a grammatika nyelvészeti elemzésébe fogjon), mégis érdemes elolvasnunk, amit e vonatkozásban papírra vetett, mert végül is Sylvester nyelvtanának első nyelvészeti értékű jellemzése: „Nem ereszkedem én most oly mélyen belé, hogy Sylvester János a Magyar nyelvet e Grammatikájában rend(d)el minémű Regulákba szedte és foglalta légyen öszve, mert az itten célonon kívül igen sokra terjedne ki. Méltó volna ezt a drága ritkaságú könyvet újra kinyomtatni. Nyelvünkre, sőt egyéb okokra nézve is, sokat lehetne belőle tanulni, annyival is inkább, hogy szélllyel és írásban nyilvánvalóvá tette, hogy a Magyar Nyelvnek mely nagy szoros megegyezése legyen a zsidó nyelvvel, és példákkal egyszersmind meg is mutogatja azt, azonban még a görög nyelvből is a tekintetben sok dolgokat világosít meg. Egész gyönyörűség ezt a nyelvünkre tartozó régi írást megolvasni, amelyből világosan ki lehet még azt is hozni, hogy senki egy valóságos magyar grammatikát nem írhat, hanem ha a zsidó és görög nyelveket jól érti, sőt kevés igazítással ebből lehetne egy jó féle magyar grammatikát, a mi időnkhez képest kevés munkával alkalmaztatva, a magyar haza számára készíteni.”

Abban kora felfogása és a protestáns nyelvtani hagyomány nyilatkozik meg, hogy oly fontosnak tartja nyelvünknek a héberrel való összevetését. Viszont a lényegre tapint rá akkor, amikor azt emeli ki, hogy Grammatikájában Sylvester a magyar nyelvet renddel, vagyis rendszeresen regulákba szedte, szabályokba foglalta. Nyilvánvaló, továbbá, hogy Weszprémi a műben magyar nyelvtant látott, s azt igen magasra értékelte. Legnagyobb tett mégis az marad, hogy egyáltalán hírt adott róla, s ezáltal az esetleges elkallódástól megmentette.

Épp e híradás indította Kazinczy Ferencet arra, hogy a mű nyomába eredjen és kiderítse, amit Weszprémi nem árult el, hogy az egyedülálló ritkaság Debrecenben Simai Miklós református tanár birtokában van. Simai a kincset féltékenyen őrizvén, Kazinczy csak másolatát kaphatta meg, azt is csak hosszas – három évig tartó – huzavona után. Ennek alapján tette közzé újra a grammatikát az 1808-ban Pesten megjelent Magyar Régiségek és Ritkaságok I. kötetében.

Kazinczy a grammatika elé 20, illetőleg 24 lapnyi bevezetést írt. Weszprémihez hasonlóan először könyvészetileg ismerteti a művet, majd részletesebb életrajzot közöl; ő is ecsetelve Sylvester sárvári tartózkodásának és benne Nádasdy szerepének a jelentőségét.

Nyelvészeti elemzésre Kazinczy sem vállalkozott, hacsak a grammatika egyes részeihez fűzött, korabeli vitás nyelvhelyességi kérdéseket boncoló lapalji jegyzéseit nem számítjuk ide. Ellenben lényegre törően utalt Sylvester világméretű s egyben nyelvszemléletének két-ágú gyökerére, Erasmusra és Melanchtonra, és tömören körvonalazta Sylvesternek a magyar nyelvtanításban betöltött úttörő vállalkozását. Az erre vonatkozó rész így szól:

„Erdősi valóban egyike vala nemzetünk legtiszteltebb Hérosainak...a szeretetre-méltó Melanchtonnak és Erasmusnak indult el nyomdokain, s egész élete azon dicső tárgynak volt intézve, hogy a Szépnek tudományát, mely a Jóéval és Igazával mindig együtt jár, vagy inkább ezeket mindig megelőzi, Hazánkban virágzatba hozhassa. Ő vala az, aki kilesvén nyelvünknek tulajdonságait, melyet őelőtte senki nem merészlett...annak törvényeit...tudományos rendbe szedte.”

Kazinczy mindenképpen elévülhetetlen érdeme, hogy kiadásával Sylvester nyelvtanát közkinccsé tette. (Ehhez képest viszont feltűnő az a mintegy félévszázadnyi szünet, amelyben a szakirodalom nem tart számon Sylvester grammatikájáról szóló egyetlen írást sem. Lehetetlennek kell azonban tartanunk, hogy például az 1810 és 1860 között működő nyelvtanírókra egyáltalán ne hatott volna ez a mű. Ennek felderítésére további kutatásokat kell kezdeményezni.)

Levél Nádasdy Tamásnak (1541)

Az Újszövetséget végre teljesen befejeztük, fogadja ezt nagyságos uraságod hálás lélekkel és ahogy mondani szokták kitért karokkal. Nagyságos uraságod szerencsés visszatértekor majd egyesek vermetek, istállókat, halastavakat mutogatnak nagyságodnak, mi – mindezeknél értékeesebb művet. Mert azok nagyságos uraságod és törvényes utódai miután más és más gazdát kapnak, ez, ha egyszer elfogadta őt, nem szűnik meg soha nagyságos uraságodé lenni. Ezért ugyanis nagyságodat dicsőség, dicséret és halhatatlanság illeti, mert ily szentséges mű kezdeményezője lett nemzete előtt. Mi pedig elismerjük, csak méltatlan segédeszközök voltunk.

Néhány évvel ezelőtt gúnyoltak minket a többi nemzetek, hogy amikor már az oroszoknak is van saját nyelvükön evangéliumuk, a

magyaroknak még nincsen. Pedig ez egy dolgot kivéve másban aztán nemcsak, hogy nem gúnyolhatnak minket a keresztény nemzetek, hanem még irigyelhetnek is, ilyen például nyelvünk kiválósága, mert azt még csak utánozni sem tudják. Melyik idegen nemzet ne csodálkoznék azon, hogy akad valaki, aki a latin és görög nyelv mintájára magyar nyelven is tud bármiféle verseket írni. Ki hinné el, hogy ugyanezen nyelven bármelyik költői képet, nyomatékot, mértéket vissza lehet adni? Bizonyára senki.

(Az evangélimok summáját versbe szedve csatoltuk).

Sylvester János

AZ MAGYAR NÍPNEK, KI EZT OLVASSA

Próféták által szólt rígen néked az Isten,
Az kit ígirt, íme vígre megadta fiát.
Buzgó lélekvel szól most és néked ezáltal,
Kit hagyja, hogy hallgass, kit hagyja, hogy te kövess.
Néked ezért ez lún profétád, doktorod ez lún.
Mestered ez most es, mellyet az Isten ada.
Az proféta szavát hallgasd, mert tíged az Isten
Elveszt és nyomós itt nem lehet az te neved.
Itt ez írásban szól mostan es néked ezáltal
Hütre hiú mind, hogy senki ne ménccze magát.
Az ki zsidóul és görögül és végre deákul
Szól vala régen, szól néked itt magyarul.
Minden nípnek az ű nyelvín, hogy minden az Isten
Törvényín éljen, minden imádja nevit.
Itt vagyon az rendelt kincs, itt vagyon az kifolyó víz,
Itt vagyon az tudomány, mely örök íletet ád.
Lelki kenyír vagyon itt, melyben mikor íszel, örökké
Ílsz, mely az mennyből szálla, halálra mene.
Az ki teremt tígedet, megvált, örök íletet és ád
Az szent által nincs több bizodalmad azírt
Ennek azírt szolgálj mindenkor tiszta szüveddel,
Ennek mindenkor tígy igaz áldozatot.
Tíged ez hozzá viszen és nem hágy mikor így mond:
Boldogok eljövetek, vesszetek el gonoszok.

Sylvester János

SYLVESTER JÁNOS FORDÍTÁSÁBÓL

Máté 6. rész 9-13. vers
Mű atyánk ki az mennyekben vagy,
szenteltessék az te neved.
Jöjönel az te országod,
legyen az te akaratod
miképpen mennyben azonképpen az földön es.
Az mű kenyereinköt az mindennapit
aggyad nekünk ma. És engedd meg mű
nekünk az mű adosságainkat,
miképpen mű es meg engeggyük azoknak
az kik műelenünk adossak.
És ne haggy műnköt kisírtetbe jutnunk,
de szabadícs meg műnköt az gonosztul.
Mert tied az ország és az hatalmasság
és az dicsőség örökkön örökké
Ámen.

A MAGYAR-LATIN GRAMMATIKA AJÁNLÓVERSE

Ó, kit ez iskola padjaiban tisztos tudományok
bölcssége nevel, nézd, ez a könyv a tied.
Ez haladást ígér, vedd hát s forgasd szeretettel,
mert noha dús, soha íly művet e hon nem adott.
Légy hálás hát érte, amíg élsz drága Urunknak,
szép adomány ez s őt illeti csak köszönet.

Zágonyi Károly emlékére

A Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozója rendezénysorozat keretében arra készültünk, hogy Zágonyi Károly kopjafájánál rójuk le tiszteletünket.

Személyében a magyar- és világszabadság ügyéért küzdő elődök azon éharcosát tiszteljük, aki a Szinér patak partjáról elindulva, az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc húsznál több csatáját

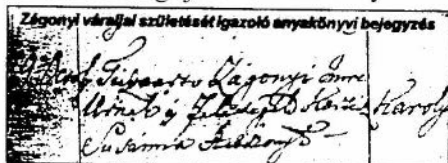

megvíva, 1861-ben távol szülőföldjétől, az Amerikai Egyesült Államok hőisévé vált.

Zágonyi Károly ősei, amint neve is utal erre, a háromszéki Zágonból, Mikes Kelemen szülőfalujából kerültek a Szamos-Tisza közére és a Debrecen körüli hajdú vidékre. A 18. század közepén a sárospataki kollégium diákjai között több zágoni eredetű ifjúval is találkozunk, akik közül egyesek utóbb a már említett hajdú vidéken lelkéskedtek. Valószínű, hogy ezekkel egyidőben került a mai kárpátaljai Nagyszőlős és a már romániai Halmi között elterülő Gödényházára a kismemesi rendű Zágonyi család azon ága, amelyhez hősrünk apja, Zágonyi Imre is tartozott.

A család 1821 őszen kerülhetett Szinérváraljára, mert a következő év márciusában Zágonyi Imre uradalmi tisztartó már keresztszülőként szerepel az itteni református anyakönyvben. 1822. október 19-én pedig megszületett a család Károly nevű gyermeke. A kisfiú még alig két éves, amikor elvesztette édesanyját, és Zsuzsánna nővérel együtt mostoha kenyérré került. A család azonban gondoskodott a gyermek Károlyról, aki előbb Szinérváralján, majd 1833 szeptemberétől a korábban híres Máramarosszigeti Református Líceum keretében tanult. A következő év őszen még ennek az iskolának a tanulója, de eddig még ismeretlen okok miatt szigeti diákeveit megszakítja és ettől kezdve 1848 nyaráig semmi biztosat nem tudunk róla.

Tény, hogy a forradalom kitörését megelőző és az azt követő hónapokban az akkor 25 éves Zágonyi Károly valamelyik Szatmár megyei birtokon élhetett, mert – amint a szatmárnémeti Kónya László és Danku Pál legújabb kutatásai nyomán kiderült – 1848. szeptember 15-

én mint a Maróthy János százados vezette Szatmár megyei önkéntes lovas nemzetőrszázad egyik tizedese szerepel a kor okmányai között. Előbb a Katona Miklós vezette Kővár-

vidéki csatározásokban vett részt, majd december első felétől a legendás Bem tábornok vezetésével újjászervezett erdélyi hadsereg keretében harcolt. 1849. február 2-ig a csucsai, dési, kolozsvári, bethleni, naszódi, tihucai, gálfalvi, szebeni, szelindeki, vízaknai, szászsebesi, szászvárosi és alvinci csatákban vett részt. A jelzett napon a medgyesi táborban már csak 38-an voltak jelen Bem táborában az egykori Szatmár megyei lovasfélszázadból. Közvetlen parancsnokuk szavaival élve, ők már tudatosan nem csak a magyar szabadságért, a magyar honért, hanem egész Európáért küzdöttek. Egyes történészek tudni vélik, hogy már mint huszárőhadnagy Zágonyi kétszer is a harcok hevében Bem apó közvetlen megmentői között küzdött.

Az osztrák-orosz többszörös katonai túlerő azonban a világosi fegyverletételhez vezetett. Orosz, majd osztrák fogságból Zágonyi egy horvátországi fogdából 1849 szilveszterének éjszakáján szökött meg, és Bosznia, Szerbia és Bulgária hófödte hegyein jutott el a Fekete-tenger partjáiig, ahonnan angol segítséggel, több társával együtt egy görög hajón az Újvilágba, Amerikába érkezett.

Itt megélhetéséért volt szobafestő, majd szabóként dolgozott és énekelt a volt szabadságharcosok dalárdájában. Az 1861-1866-os észak-amerikai polgárháború kitörésekor önkéntesként az uniós északi csapatokba állt, ahol harci érdemei elismeréseként lovasőrnagyfokozatot szerzett.

Mint ismeretes, a néger rabszolgák felszabadításáért folyó háborúban eleinte a különválni szándékozó déliek értek el katonai sikereket. A hadiszerencse csak nehéz küzdelmek árán kezdett az északiak oldalára állni. Ez utóbbiak első győztes csatájukat 1861. október 25-én éppen a Zágonyi Károly vezette lovasok aratták Springfieldnél, ahol egy 200 (más források szerint 300) fős harci különítmény egy számbelileg hétszer erősebb táborot készítetett megfutamodásra. A győzelem a „Zágonyi halálvágás”, vagy mint a „springfieldi halálroham” néven vonult be az amerikai történelembe, és mint ilyen, később a washingtoni Capitolium falára is felkerült, ahol most is ott látható.

A Zágonyi Károly vezette hóstett az események százéves évfordulója kapcsán 1960-1961-ben is megemlékezések központjába került. Zágonyiról és az általa irányított lovaskülönítmény hóstetteiről ódák és egyéb irodalmi és képzőművészeti munkák születtek. Tetteikről szóló történelmi megemlékezések az interneten keresztül jutottak hozzánk. A szülőföld pedig a múlt év őszén kopjafával adózott Zágonyi emlékének.

A Zágonyi-kopjafa

GEORGE HENRY BOKER:

Zágonyi

(1861. október 25.)

Vakmerő testőrkapitány
Hadd zengjen rólad ének,
Hangom bár érdes és nem lágy,
S nem finom e művészet.
Hurráztam, míg berekedt torkom,
Dupontért, ki győzött Beauforton;
De itt egy hurrá néked!

Hallom sarkantyúd és kantárad,
Térdedet verő kardod,
Eremben a vér frissen árad,
Ahogyan száz huszárod
Szemem láttára szúr és vág
Ezer vad ellenségen át
Repülve, s Te az élen!

Puskatűz, pisztolyok ropognak,
– csak Neked adott díszlövészek –
Hullnak, tapodnak, lőnek, vágnek,
Kardok előtt nyílnak a rések;
Újabb csapások, – és már széles
Az út és – istenek! – be fényes
Rohamba mentek véled!

Nem volt testőr, ki nem merész,
Ki állna, vagy megfutna,
Véres sarkantyú, biztos kéz,
Csak rohannak az útra,
Hol csákód tolla röpdös és
Sérült, haldokló elenyész.
De mennek mind utánad!

Így hát, testőrkapitányom,
Hadd ürítsem Rád kelyhem,
Tábornoki csillagod lássam
Válladon, hőszám, melyben
Ott ragyogjon jókedvünk is, ha
Csapatod élén mégy rohamra,
A halálba vagy győzni.
(Bakó Elemér fordítása. 1915. nov. 18.)

A régi piactér

Incze János Dés (1909-1999)

Szinérváralján született 1909. október 19-én. A nagyenyedi Bethlen Gábor Tanítóképző elvégzése (1934) után pedagógiai pályán tevékenykedik, s ezzel párhuzamosan szenvedélyes festő. Már gyermekkorban nagyon vonzotta a rajzolás-festés, de családja ellenezte, hogy művészi pályára lépjen. Szűkös anyagi lehetőségei arra kényszerítették, hogy a gimnázium alsó osztályainak elvégzése után kenyérkeresetre váltson át. Kertészkedni kezdett édesapja mellett, majd boltosinas volt szinérváraljai kereskedőknél. Itt lehetősége nyílt Nagybányára látogatni és a városban festőművészek kiállított képeit megtekinteni. Mindig azon igyekezett, hogy olyan helyre kerüljön, ahol rajzolni és festeni lehetett. Ezért került Kolozsvárra az Iris porcelángyár festőműhelyébe is. A művészjelteknek ez igen jó gyakorlóteret biztosított. Abban az időben innen került Párizsba, a később híressé vált Gáll Ferenc festő is.

A kolozsvári művészeti légkör hatására beiratkozott az ottani festőiskolába, de munkája akadályozza a rendszeres tanulásban. Nagy hatással van rá Nagy István kolozsvári kiállítása, festőegyéniségének egyik meghatározója. Ennyi tapasztalattal a tarsolyában kerül Nagyenyedre és a tanítóképző elvégzése után Zilahon és Varsolcon keresztül Désre, ahol végleg megtelepszik. Itt tanít a helyi fiúiskolában, s vakációk idején 1940-ig beiratkozik Ziffer Sándor nagybányai festőiskolájába.

Fontosabb egyéni kiállításai: Kolozsvár: 1941, 1947, 1960, 1974; Dés: 1942, 1972; Marosvásárhely: 1948, 1961; Bukarest: 1970; Sepsiszentgyörgy: 1971; Kovászna: 1971; Csíkszereda: 1971; Budapest: 1989. Önéletrajzi könyve: Önarckép, azaz lelátás hat évtized

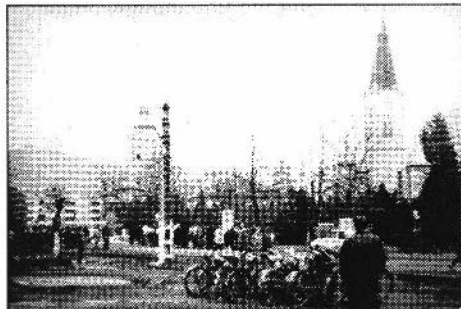
tetejéről (Bukarest 1982). Festményei a világ sok országában öregbítik hírnevét. A kolozsvári Barabás Miklós céh és a Romániai Képzőművészek Országos Szövetségének tagjaként 1989-ben megkapja az Erdély Művészetéért Alapítványi díjat.

Incze Jánost fiatalon eltávolította sorsa szülővárosától, mégis számon tartjuk Szinérváralja nagy szülöttei között, mert tehetsége, szorgalma, tudása már életében elismerést, hírnevet parancsolt számára. Sylvester János szerénységével mondta, amikor már európai hírű festő lett, hogy ő még a nyomába sem léphet a nagy nyelvtudósnak és bibliafordítóknak.

Apahegy

Apa község szőlőhegyeit megmunkáló vincellérek és azok családjai hozták létre ezt a kis települést. Ezért mind adminisztratív, mind vallási szempontból Apához tartozott, 1923-ig.

Apahegy magyarlakta része, a jelenlegi Magyarsor református vallási közösséget alkot. 1923-tól 1940-ig leányegyház, majd 1941-ben önállósítják. Első teológiát végzett lelkipásztora Szabó Endre, akit

Szinérváralja. Főtér

idején készült el. Az épület-komplexum felavató ünnepélye 1978-ban volt. A gyülekezet tagjainak lelkes és odaadó munkája segítségével, valamint pénzbeli adományaival a templomhoz ragasztott parókiát is sikerült 1980-ra végképp befejezni.

Szilágyi István halála után (1982) új lelkipásztor veszi át az egyházközség vezetését Erdei László személyében, akit 6 évi szolgálat

Vándor Ernő és Illés László követett. 1941-ben beszolgáló lelkipásztora volt Asztalos Endre. Az 50-es években Meleg Mihály, majd Szilágyi István, aki 25 évig volt a gyülekezet lelkipásztora.

Apahegy első temploma 1886-88 között épült. A jelenlegi templom és parókia Szilágyi István lp. szolgálatának

után Keresztes-Nagy Imre, a Kolozsvári Egyházkerületből átjött lelkipásztor követett.

1998. május 1-től az Apahegyi Református Egyházközség 160 lelkét számláló gyülekezetének lelkipásztora Bak László. Szép összefogás eredményeként 1999 tavaszán új harangot öntetett a kis gyülekezet. Az avató ünnepély június 6-án volt, amelyen Nt. Sípos István, a Nagybányai Egyházmegye esperese hirdetett ígét, majd a templom udvarán feldíszített harang mellett Nt. Forró László egyházkerületi előadótanácsos, Nt. Bak Enikő színérváraljai és Nt. Bak László, a gyülekezet lelkipásztora olvasott fel egy-egy megáldó ígét. Ezt követte a harang-keresztapa megválasztása, Kamenszky János személyében. Hajdú Imre gondnok és a presbitérium szervezői munkájának köszönhetően minden vendég asztalhoz ülhetett és az egész Magyarsor ünnepi mámorba feledkezett.

Régen a Zúgó fele is Apahegyhez tartozott, így innen indulva soroljuk fel a dűlőket: Előhegy, Hollós, Kósa birtok, Tarda-erdő, Nagykökincse, Kiskökincse.

Apahegy földterülete néhány nagybirtokosé volt, amelyet vincellérek dolgoztak meg: Páp Árpád-birtok, vincellér Mali Imre; Liteczky

A Zúgó völgye

Pál-birtok, vincellér Székely Károly; báró Kemény Zsigmond-birtok, vincellér Novelli Gusztáv és Hajdú István; Drăgan Elena (Kapitány)-birtok, vincellér Székely Ferenc. Ezeket a birtokokat a háború után szétosztották az embereknek. A nagybirtok mellett magánterületek is voltak, az úgynevezett Hollósban: a Zab Jánosé, Novelli Gusztávé, valamint a Gál Sándoré (vincellére Vas András).

Visszatekintő a tizedik évfordulón

Az 1989 decemberi események minket, színérváraljai magyarokat először meghatottak, majd amikor 25-én kiderült, hogy nem babra megy a játék, gondolkodni kezdtünk. Karácsony másodnapján össze is

gyűltünk és elhatároztuk, hogy megalakítjuk az RMDSZ Színváltás Szervezetét. Ekkor fogalmaztuk meg célkitűzéseinket, elveinket, működésünk vezérfonalát, a következőképpen:

„Mit akar az RMDSZ színváltás szervezete?”

Szervezetünk a színváltás magyarság érdekvédelmi és érdekvédelmi szerve kíván lenni. Védi és az államhatalmi, államigazgatási szervezetekben képviseli a magyar lakosság sajátos jogait, érdekeit. A szabad választásokon saját jelölteket állít, illetve azoknak a pártoknak a jelöltjeit támogatja, amelyeknek a programja összhangban van az RMDSZ sajátos kisebbségvédelmi célkitűzéseivel.

Határozottan elhatároljuk magunka a bukott, sztálinista pártállam nép-, nemzet- és nemzetiségellenes politikájától, illetve azoktól a személyektől, akik a diktatúra időszakában politikailag vagy erkölcsileg beszennyezték, kompromittálták magukat. Sorainkba várjuk városunk minden tisztességes, jóakarató polgárát, aki elfogadja és cselekvőleg támogatja közösen, demokratikusan kidolgozott programunkat.

Felelősen kijelentjük, hogy szervezetünk tevékenysége nem irányul a román lakosság érdekei ellen, annak állampolgári és emberjogi jogait tiszteletben tartja.

Kifejezzük azt a szándékunkat, hogy a társadalom haladó erőivel összefogva, a román néppel megértésre és testvériségre törekedve, hozzájáruljunk az új, szabad és demokratikus Románia megteremtéséhez.

Szervezetünk gyakorlati tevékenységét a következő elvek szellemében kívánja végezni:

1. A társadalom demokratikus megszervezése, jogállam létrehozása.
2. A pluralista társadalom megteremtése.
3. Románia összes nemzetiségének kulturális autonómiája.

Munkában az RMDSZ székházban

4. Mozgásszabadság és az információk szabad áramlása.

5. A nemzetiségi érdekvédelem törvényes garanciáinak megteremtése (nemzetiségi törvény létrehozása)

6. A nemzet és nemzetiségek történelmi és kulturális értékeinek ápolása és védelme.

7. A természet és környezet védelme.

Szervezetünk egyetértőleg támogatja az RMDSz Ideiglenes Intéző Bizottságának Kiáltványában és a Máramaros Megyei RMDSz Kiáltványában megfogalmazott elvi és gyakorlati célkitűzéseket. Színérváralján a következő célokat akarjuk megvalósítani:

1. Önálló óvoda és I-VIII. osztályos magyar tannyelvű iskola beindítása 1990 szeptemberétől a 2-es számú I-IV. osztályos iskola épületében.

2. Magyar középiskolai osztály indítása 1990 szeptemberétől az Agráripari Líceumban.

3. A magyar nyelv használata a helyi államhatalmi és államigazgatási szervek munkájában. Ennek érdekében kérjük magyar tisztviselők kinevezését az államigazgatási apparátusba.

4. Magyar művelődési kör létrehozása (Sylvester János Művelődési Kör).

5. Magyar színjátszócsoport tevékenységének újraindítása 1990 február

6. A helyi építészeti értékek, műemlékek ápolása (Sylvester-emlékmű, templomok, temetők, várromok, régi udvarházak).

7. Utca elnevezése Sylvester Jánosról, Justh Károlyról, Petőfi Sándorról és December 22-ről.

8. Az üzletek, intézmények, hivatalok, vállalatok cégtábláinak két-nyelvű feliratozása, a hagyományos utcanevek visszaállítása és két-nyelvű feliratozása, városunk nevének magyar nyelvű kírása.

9. Magyar nyelvű könyvtár létrehozása helyi erők bevonásával és magyarországi szervezetek támogatásával.

10. Testvérvárosi kapcsolatok kialakítása a környező országok magyarlakta településeivel.

11. Az ifjúság anyanyelvi és irodalmi nevelésének támogatása, különös tekintettel azokra, akik román iskolába járnak vagy jártak (esetleg fakultatív anyanyelvi oktatás számukra a létesítendő magyar iskolában).

12. Városunk múltjára, a magyarság itteni jelenlétére vonatkozó dokumentumok gyűjtése.”

Színérváralja, 1989. december 26-án

Ezekkel a gondolatokkal jegyeztette be a Polgármesteri Hivatalba az RMDSz Színérváraljai Szervezetének megalakulását a következő kilenc alapító tag: Farkas Imre, Kalmár Gyula, Kató, Béla, Merli Fe-

renc, Miklósy Pál, Sike Zoltán, Ravasz István, Szabó Albert és Szilágyi Béla. 1989. december 29-én, Szinérváralján.

Szinérváralja, 1999. november 26.

A múlt század közepe

Szinérváralja mezőváros járási székhely volt az 1940-es évek előtt. A térség igen erős kereskedelmi, kisipari központjaként tartották számon. Főleg a cipész-, a csizmadia-, a szabó- és az építőipara volt jelentős. Itt működött Szatmár megye legerősebb vaskereskedése is.

A kulturális és sporttevékenység is számottevő volt.

A helyi iparos otthonban lehetett tekézni betonpályán, sokaknak nyújtott szórakozást a biliárd, a sakk, a kártyajáték, az asztalitenisz, a dominó. A parkban pedig nagyszerűen lehetett szórakozni, táncolni. Az iparos otthon műkedvelő csoportja – Pazonyi János és Kiss Lajos vezetésével – szép sikereket ért el. Az igényesebb táncok betanításában Sárközy Sándor, a Szatmári Magyar Színház táncmestere és Kandó Jolán helybeli táncmester működtek közre. A műkedvelők többször is sikerrel léptek fel Szatmáron, Nagybánán, Erdődön.

Emlékezés Szilágyi Domokosra

Nagyra értékelt műkedvelő gárdája volt ezen kívül a református és a katolikus legényegyleteknek is.

A helybeli futballcsapat akkor hívta fel magára leginkább a figyelmet, amikor 1948-ban megyei bajnokságot nyert, s olyan csapatokat győzött le, mint a Szatmári Törekvés, Nagykároly, Sziget, Felsőbánya.

A Katona Miklós és Kesely Zoltán vezette önkéntes tűzoltó csoport is igen eredményesen működött.

Meg kell említeni – a kulturált szórakozási lehetőségeket nyújtó igen gyakori – zenés kertünnepeket és teadélutánokat, a szüreti bálakat, melyeken az összes klub tagsága – élén az iparosokkal – jelen volt.

Szólni kell még a korcsolyapályáról, melynek karbantartását a helyi sportegylet vállalta magára, ők ügyeltek a jég minőségére is. Este – akár 11 óráig – is lehetett villanyfénynél korcsolyázni. Fekete József jegyzőnek és Léway Lajosnak köszönhetően sokat tanulhatott az ifjúság.

Tájékoztató 1997. évi tevékenységünkről

– Figyelembe véve az elszegényedés folyamatának felgyorsulását, a tagsági díj alsó küszöbét havi 300 lejben állapítottuk meg. Felülről nem korlátos.

– Választmányi gyűléseink időpontja: minden hónap utolsó hétfő estje.

– Február 8-án – Farsangi bálunkat először szerveztük batyus-büfés alapon. Százhusz személy részvételével, a tiszta haszon 1000000 lej volt. Ebből fizetjük házbérünket.

– Március 15. – Ünnepe a székházban. Téma: Petőfi, a szabadság költője és katonája (Szilágyi Béla). Kiegészítés: Petőfi utazásai Szinérváralján keresztül. (Miklóssy P.) A műsor a Szózat eléneklésével zárult.

– Előadás a székházban: Szinérváralja és környékének földtani (geológiai) szerkezete (Kató Csaba mérnök).

– Előadás a Sylvester János emlékszoba előtt: Szinérváralja és környékének növényvilágáról (Sike Mária és Kompász Annamária tanárnők).

– Könyvbemutató a Sylvester János emlékszoba előtt: Sike Lajos – Történelem mosóporral. A szerző dedikált.

– Beadvány a Polgármesteri Hivatalhoz a kétnyelvű táblák és az anyanyelv használatának jogáról a 22/1997-es Kormányrendelet alapján.

– Kérékpártúra Kőszegremetére a gróf Széchenyi István emlékoszlophoz.

– Az RMDSz V. Kongresszusán szervezetünket egyik alelnökünk, Székely Miklós mérnök képviselte.

– A Sylvester János emlékszoba anyagát újabb tárgyakkal bővítettük.

– 1997. november 9. – A Sylvester János tér névadó és avató ünnepélye. Meghívott vendégek Sárvárról (Magyarország): Németh József alpolgármester, Molnár Zoltán könyvtárigazgató és Sütő Károly aljegyző. Belföldi hivatalos vendégek: Csortán Ferenc (Román Kulturális Minisztérium), Böndi Gyöngyike (parlamentari képviselő), Traian Moldovan (megyei művelődési felügyelő), Vida Zoltán, az RMPSZ megyei elnöke, Dávid Lajos, az EMKE megyei elnöke. Fellépett: A máramaroszi Hollósy Simon Vegyeskórus, Váradi Ilona vezényletével, a színérváraljai iskolások „Barátság” kórusa, Tarta Viorel karnagy vezényletével, valamint a Szilágyi-Czumbil Judit, Derecskei Boglárka, Farkas Imre, Szilágyi Béla pedagógusokból álló csoport. A teret Tintas Virgil, Színérváralja polgármestere avatta fel.

– November 15. – Sylvester-Bál. Száztíz résztvevő, másfél millió lej körüli tiszta haszon, amelyből óvodás és iskolás gyermekeinknek mikulási csomagot osztottunk (kétszáz darabot). Élményszámba mentek Tamási Attila önálló írásaiból, Farkas Imre, József Attila verseiből és Szilágyi Béla, öccse, Szilágyi Domokos verseiből tartott felolvasása. (Leltár az évszakokról c. kötet).

– December 27-én immár harmadszor vettünk rész ökumenikus kántáláson a római katolikus templomban.

A Választmány nevében:

Szilágyi Adalbert-Béla elnök
Merli Ferenc alelnök

Ilyen még nem volt...

Legalábbis Színérváralján az utóbbi fél évszázadban, mondják azok az idősebb generációhoz tartozó személyek, akik részt vettek az RMDSZ helyi szervezetének 2000. esztendei farsangi multságán, mert a sok gyerek mellett szép számban voltak jelen a nyugdíjas korosztály tagjai is. Mindez arra enged következtetni, hogy itt a fő hangsúly nem a dárídózáson, hanem a kulturált szórakozáson, szórakoztatáson és régi hagyományaink felelevenítésén volt. Így történhetett meg, hogy egyszerre két magyar népi táncsoportunk is bemutatkozott, ami egyben figyelmeztetés azok számára, akik még nem veszik észre, hogy bőven kínálkozik lehetőség, csak élni kell vele.

Első meglepetésünk oka a minden várakozást felülmúló érdeklődés volt. Bizonyára megszokott vendégeinken kívül sokan eljöttek megnézni gyermekük vagy unokájuk szereplését és nem csalódtak, mert mindkét táncsoport óriási sikert aratott. A végén már mindenki felállva tapsolt és énekelt velük.

A jelmezszereny győztesei: I. Czompa Rudolf (cigánylány), II. Simf Tibor (Zorró), III. Hiripi András (NATO katona). A táncversenyen: I. Tóth-házaspár, II. Kovács-házaspár, III. a Sűgő-házaspár lett. A bálkirály illetve bálkirálynő verseny győztesei: I. Sike Zoltán (Kocsonya Mihály), II. Czompa Tomi, III. Czompa Tivadar és Tarsoly Attila, valamint I. Kompász Annamária (Kocsonya Mihályné), II. Adoreanuné Derecskei Boglárka, III. Szabó Blanka lett.

A versenyek között értékes nyereményeket sorsoltunk Ki. Fő támogatóink: GALI kft. – A vasújváros, Vavir Zetea kft., Madaian kft., Seres kft., Stauder „Grill” kft., Merli

családi kft., Czompa családi kft., Majláth és Kató kft., Balsec kft., Ecsedi családi kft., Bogdan kft., Ella EXIM kft., akiknek ezúton is szeretnénk kifejezni hálás köszönetünket, nemkülönben a Mezőgazdasági Líceum Igazgatóságnak, amely kedvező körülményeket biztosított és ezzel hozzájárult bálunk sikeréhez.

A két táncsoport tagjai:

I. Kiscsoport:

1. Kádár Zoltán – Stan Gabriella, 2. Kölcsei Lajos – Czompa Csilla, 3. Czompa István – Kató Zsuzsanna, 4. Lukács Tomi – Nagy Mónika, 5. Hajdú Balázs – Ravasz Tekla, 6. Vavrek László – Kató Ágnes, 7. Czompa Rudolf – Tóth Annamária, 8. Simf Tibor – Kreczigner Melinda, 9. Kádár Róbert – Pintye Eleonóra, 10. Hiripi András – Jakab Karin, 11. Czompa Gábor – Debreczeni Stefánia, 12. Czompa Erik-Kölcsei Timea.

II. Nagycsoport:

1. Tarsoly Attila – Czompa Edit, 2. Bartos Csaba – Nagy Zsuzsanna, 3. Czompa Tomi – Koncz Erika, 4. Ifj. Czompa György – Mali Karolina, 5. Kölcsei János – Czompa Mária, 6. Vavrek Tibor – Szabó Mónika, 7. Súlyó László – Czompa Éva, 8. Lázár Gábor – Czompa Boglárka.

A táncsoportok beindításának alapötlete ifj. Menyhárt Lajostól és Tarsoly Attilától származik. Megvalósulása főleg Tarsoly Attilának köszönhető, mert Lajcsika sajnos ezt már nem érhetette meg. Itt kell köszönetet mondanunk a Menyhárt szülőknek, akik nagy bánatuk mellett szép összeggel támogatták a táncruhák elkészítését.

A farsangi bohózat (Kocsonya Mihály házassága) bemutatása, Tar Nóra és Knecht Tamás irodalmár jegyespár ötletének köszönhető, akik néhány lelkes társukkal együtt (Sike Mária, a magyar tagozatért felelős aligazgató, Tar Kinga tanárnő, Szilágyi Éva tanítónő, Székely Miklós mérnök-vállalkozó) oroszánrészt vállaltak a szervezésben. Szereplők voltak: Berbence Péter (apa) – Szilágyi Béla, Leánya, aki férjhez megy – Kompász Annamária, Kocsonya Mihály (kérő) – Sike Zoltán, Berbence Péterné (anya) – Kató Márta, Bíró – id. Czompa György, Kántor – ifj. Adoreanu Zamfir és Szomszédasszony – Adoreanuné Derecskei Boglárka.

Batyu a Szinér alól

Futószalagon zajlanak a szokásos februári farsangi multságok. A krónikást is több helyre hívták. Szinérváraljára menten, s nem bántam meg.

A helyi RMDSz ezúttal is batyusbált rendezett. Mindössze húszezer lej volt a belépő, vagyis annyi, hogy a zenészeket és a rendezéssel járó közvetlen költségeket tudják kifizetni. S mindenki hozott, amit tudott. Volt bőven enni- és innivaló, még hajnalra sem ürültek le az asztalok. A helyi líceum étkezdéje csaknem teljesen megtelt. Sok fiatal eljött, amire különösen büszke lehet Szilágyi Béla tanár, az érdekvédelmi szervezet elnöke, hisz jelzés ez arra, hogy van utánpótlás, de arra is, hogy jó programmal az RMDSz az ifjúság számára is vonzó lehet.

A program színes, változatos volt, olyannyira, hogy a fiatalokból álló batizi zenekar, a Canon Croup is nem várt kellemes meglepetésként vette, s úgy feldobta a fiúkat, hogy a jókedvtől alig tudtak leállni a végén, hogy az idősebbek is eldalolhassanak néhány régi nótát.

Számomra az igazi meglepetés egy Szilágyi Domokostól (mondhatjuk úgy is, hogy a Béla testvérétől) származó kis bohózat volt, címe: Veszekedési tárgyalás. Arról szól, hogy a bíróság segédletével veszekedést robbantanak ki jegyespárok között, hadd tapasztalják meg előre a házasság ilyesfajta élvezeteit. Tarr Nóri egyetemista ajánlotta, Kolozsvárt már korábban sikerrel mutatta be a diákszínpad. Váralján is kirobbanó sikere volt a kedves mókának. Még egy bohózat (helyi tanárok, értelmiségiek adták elő) és többféle játék mulattatta a közönséget záróráig.

Szívderítő volt a szépségverseny. Egy fiatal tanítónő, Derecskei Boglárka lett a nyertes. Szilágyi Béla szerint nem csak a szép lánynak, hanem a hivatását nagy szakmai tudással és lelkiismeretességgel végző tanítónő társadalmi elismerésének szólt a sok szavazat. Ha úgy tetszik, annak, is, hogy Szinérváralján némi megingás után ismét magára talál az anyanyelvi oktatás.

A pezsgővel és kozmetikumokkal díjazott táncverseny viszont (itt is) arról győzött meg, hogy fiataljaink többsége azt hiszi, a tánc elsősorban rángatózásból áll. Tíz párból egy alig tudott tangózni, kerिंगőzni, igazi csárdást járni! Márpedig a tánckultúra is a kultúra része, jó volna ezt már végre komolyan venni.

A jó hangulat sok mindent pótol. S meggyőzött arról, amit a helyi RMDSZ vezetőinek (előre írásban megadott) beszámolójából is kiderül: Szinérváralján él, kezdeményező szervezete van a magyarságnak. Tucatnyi rendezvényt szervezett csak a múlt évben. Utcanévtáblát állított, s teret neveztetett el a hely nagy szülöttjéről, Sylvester Jánosról. Egy olyan kisvárosban, ahol a lakosságnak mindössze 23 százaléka magyar! S a névtáblát nem más, mint a település román polgármestere Tintas Viorel avatta fel. Ugyanakkor Szatmárnémetiben a hivatalosan is 42 százaléknyi magyarságnak sem sikerül mostanában ilyesmi, koalíciós polgármester mellett! Meg kéne kérdeznie a szatmári RMDSZ vezetőségének Szilágyi Bélát, hogyan tudtak teret elnevezni Erasmus barátjáról? Lehet, Váralján a Béla, Feri, Zoli, Imre Laji bácsik, s a Mária, Judit vagy Edit nénik szívós aprómunkája a hétköznapi napokban többet ér, mint máshol a látványos rendezvények?

Világtalálkozó a Szinér mentén

A hétköznapi ellenére talán másfélezeren is összegyűltek 2000. július 7-én Szinérváralján, hogy Amerika hőse és az 1848-49-es magyar forradalom honvéd-főhadnagya, Zágonyi Károly alakja előtt tisztelegjenek. A rendezvény során a Sylvester János Ifjúsági és Rehabilitációs Központot is felszentelték, megkoszorúzták a II. Székely Hadosztály első világháborús emlékművét.

A helybeliek szerint emberemlékezet óta nem volt olyan nagyszabású magyar rendezvény Szinérváralján, mint a Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozója alkalmával szervezett pénteki megemlékezés és avatóünnepség. A két megye, Szatmár és Máramaros határán fekvő kisvárost – a közigazgatásilag hozzátartozó települések nélkül – közel 7800-an lakják. Az 1600 fős magyarság többsége református vallású, az elmúlt évtizedben az őszi Sylvester János emléknapiak, illetve a Zágonyi Károly alakjához kapcsolódó rendezvények jelentették a helyi magyar közösség legkiemelkedőbb közösségi alkalmait.

A pénteken délelőtt fél 11-kor kezdődő ünnepi programot Tőkés

Tőkés László püspök

László királyhágómelléki református püspök nyitotta meg. A templomkertben, az épületet övező Sylvester János téren legalább annyian hallgatták igehirdetését, mint a XVI-II. századi templom padjaiban: helybeliek és elszármazottak, a Nagybányai Egyházmegye és a környező települések reformátussága, a magyarországi testvérváros

Sárvár és a kótaji testvérgyülekezet küldöttsége, Budapest és a tengerentúli magyar közösségek képviselői. James Rosapepe, az USA romániai nagykövete épp hazájában tartózkodott (július 4-e az Egyesült Államok nemzeti ünnepe), így nem lehetett jelen; helyette Medgyesi Lajos amerikai református püspök tiszteletgett Zágonyi Károly emléke előtt.

Betölteni az üresen maradt helyeket

Tőkés László beszédében az önfeladás gyengeségét állította szembe szabadságharcos hagyományainkkal. Mint Illyés Gyulát idézve mondta: a szabadság népünk legnagyobb öröksége. Ma már csak belső szabadságunkat fenyegeti veszély, az 1989 után tapasztalható szolgálkúségnek a hitben, szabadságban és egységben maradás lehet egyetlen, a Református Világtalálkozó által is meghirdetett alternatívája.

Medgyesi Lajos püspök, aki tíz esztendőskorában került a tengerentúlra és életében először járt Erdélyben, beszédében ugyancsak a magyarság megosztottsága ellen foglalt állást. A színérváraljai származású dr. Kreczinger István,

Munkában

az Ifjúsági Központ építését másfél millió forinttal támogató Mocsáry Lajos Alapítvány és a Bocskay Szövetség elnöke viszont az erdélyi magyarság hitének elvesztését kérte számon a közösség képviselőitől. Mint mondta, hit nélkül nincs szabadság, hinni kell az erdélyi magyarság megmaradásában, a közösség képviselőitől azonban az ehhez vezető utat is fel kell mutatnia, nem csak azt, hogy mit nem szabad a közösségnek.

A rendezvényen Gavril Achim, Színérváralja frissen megválasztott polgármestere is jelen volt. Bakné Major Enikő, a gyülekezet lelkipásztora a Színérváraljáról elszármazottakat üdvözölte. Sipos István máramarosszigeti esperes Kölcsey Ottilia Mária színérváraljai származású keramikusként adományát nyújtotta át a lelkipásztor asszonynak, köszönettel az áldozatvállalásért, hogy megszervezték a Nagybányai Református Egyházmegye világtalálkozósk főrendezvényét. Gróf István, Sárvár alpolgármestere beszédében a két testvértelepülés Sylvester János személyéhez kapcsolódó közös hagyományait elevenítette fel.

– Amíg építünk, nem juthatunk a romániai zsidók és németek sorára – mondta záróbeszédében Tőkés László a későbbiek során felszentelt gyülekezeti házra, a Sylvester János nevét viselő Ifjúsági és Rehabilitációs Központra utalva. A püspök néhány szóban románul is köszöntötte az önkormányzat képviselőit; mint hangsúlyozta: magyar-

*A II. Székely Hadosztály emlékműve
a református temetőben*

ságunk senki ellen nem irányul, akár a többségi nemzet képviselői, mi is csupán etnikai és vallási identitásunk megőrzésére törekszünk.

– Addig is ne rúgjuk ki magunk alól a szülőföldünket. Erdélyben ma is érezzük azok hiányát, akik innen elmentek, külföldre szakadt gyermekeink siratása helyett azonban azon kell gondolkoznunk,

hogy az üresen maradt helyeket be kell tölteni. Hosszú távon kell terveznünk; ezen a téren példát vehetünk román testvéreinktől, akik már az 1700-as években eldöntötték, hogy belakják Erdélyt – zárta az üdvözlő beszédek sorát Tőkés.

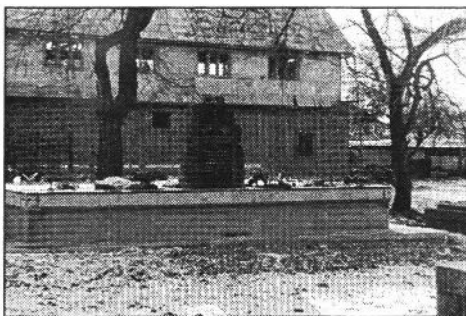
Az istentiszteletet követően többek között a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet kórusa, sárvári és felsőbányai énekkarok léptek fel, majd az egyházközség díszoklevelét nyújtották át mindazoknak, akik az elmúlt években különösen sokat tettek a színérváraljai magyarságért. Sokatmondó, hogy a város kulturális, művelődési életének alakításában oroszánrészt vállaló reformátusok közül senki sem részesült ebben az elismerésben. Mint Szilágyi Béla főgondnok idézte egyik presbiter testvérünket: lehet, hogy egy-két díszoklevelét szétverte volna azt a csapatot, amely az elmúlt évek közös munkája során ilyen szépen összekovácsolódott. A rendezvény templomi része a Székely Himnusz és Nemzeti imánk eléneklésével ért véget.

Napfényes előadás a templomtéren

A Sylvester János Ifjúsági és Rehabilitációs Központ felavatására a két püspök és a Nagybányai Egyházmegye palástos lelkipásztorainak szolgálatával, népes gyülekezet előtt került sor. Több százan sereglettek össze a Zágonyi kopjafánál is, a református temetőben, ahol Balogh Béla nagybányai történész tartott előadást; két évvel ezelőtt az ő levéltári kutatásai derítették fény a hajdani honvédtiszt életének színérváraljai vonatkozásaira.

Mint arról már több alkalommal is írtunk, Zágonyi valószínűleg Színérváralján született, de Szatmárnémeti is fiának vallja. Tény, hogy az egykori honvéd-főhadnagy a világosi fegyverletételt követően az

Újvilágba menekült. Bekapcsolódott az amerikai polgárháborúba s 1861 októberében a szabadságharc egyik leghíresebb csatája, a springfieldi halálroham során maroknyi emberével ragyogó győzelmet aratott a déliek fölött. Tettével beírta nevét a történelembe: a Missouri államban található Sprigfieldben utca, tér, park viseli nevét, nevezetes „halállovaglásuk” képe a washingtoni Capitolium kupola-csarnokának falát díszíti.

*A II. Székely Hadosztály emlékműve
a római katolikus temetőben*

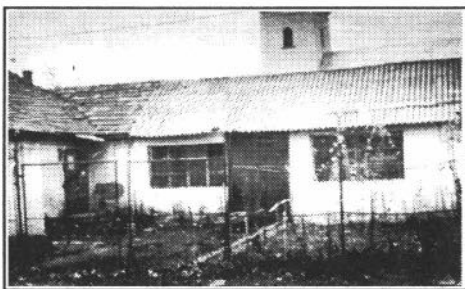
Szinérváralján a magyar forradalom és szabadságharc leverésének 150. évfordulóján, 1999-ben állítottak kopjafát tiszteletére, idén kis lélekarhang is került a faragott emlékhely fölé.

A pénteki rendezvény a II. Székely Hadosztály nemrég helyreállított tömegsíriánál folytatódott, ahol faragott kőtömb őrzi a Szinérváralja környékén elesett első világháborús magyar katonahősök emlékét. Az I. világháború és a II. Székely Hadosztály történetét, valamint a Szinérváralja környéki hadi eseményeket (január31. és április 25. között, Nagysikárlón, Szinérváralján és Ilobabányán) Székely Miklós presbiter, építészmérnök ismertetett.

Az egész napos program a Szatmári Nemzetiségek Népi Együttesének nagyszerű szabadtéri előadásával ért véget. A román többségű kisváros református temploma előtt, a napfényben fürdő Sylvester János tér elágazásában idősebbek és magyar népviseletbe öltözött fiatalok, könnyeiket törölgető szinérváraljaiak és messziről érkezett vendégeik állták-ülték körül az együttes magyar táncot és sváb polkát járó, népdalokat, katonadalokat és cigánynótákat éneklő-előadó tagjait.

– Istenem, de szép! – szaladt utánunk a sóhaj fotózás közben, s ezekben a pillanatokban, ott, azon a helyen bizonyára sokan éreztek ugyanígy; nem kevesen voltak, akik még a gyülekezet asszonyai által előkészített szeretetvendégség gazdagon terített asztalairól is lemondtak, csakhogy megtekinthessék a Bartos Erzsébet tévés-műsorvezető által szíves szavakkal bekonferált, piros arcú, táncos lábú szatmári lányok és legények produkcióját...

A fiatal lelkészházaspár, Major Enikő és Bak László két eszterdeje szolgálnak a színvonalai és apahegyi gyülekezetekben. Mint elmondták: az Ifjúsági és Rehabilitációs Központ létrehozásával a hátrányos helyzetű és szellemi fogyatékos gyermekek sorsát kívánták felkarolni. Az épület alapjait elődjük, Keresztes-Nagy Imre lelkipásztor vetette meg; amit azóta elértek, a Mocsáry Lajos Alapítvány segítségével és a hívek adományából, kétkezi munkájával sikerült megvalósítani.

A volt ref. kántortanítói lakás

Bak Lászlóné Major Enikő büszkén vallja: a Központ eszmei értéke felbecsülhetetlen, hiszen a gyülekezet nem egy tagja hetekig dolgozott az építkezésen. A kétszintes építmény egyelőre üres, de nem kihasználatlan. Nyelvtanfolyamokat, önképzőköri előadásokat, ifjúsági táborokat már eddig is szerveztek benne, s itt zajlanak a gyülekezet – a presbitérium, Nőszövetség, IKE – mindennapjai.

Jelenleg Pákey Sándorné Gyerkő Mária helybeli festő és szobrászművész alkotásai díszítik, a földszinten pedig az ugyancsak váraljai Merli Ferenc fotóiból látható egy kis kiállítás. Itt helyezték el a már évekkal ezelőtt, a jelenlegi épület helyén álló „garázsban” megnyitott Sylvester János Múzeum helytörténeti anyagát is.

A helybeli szellemi fogyatékos gyermekeket már feltérképezték, a velük való foglalkozáshoz azonban szakképzett, lehetőleg állami költségvetésből fizetett oktatókra lenne szükség. Az egyházközség vállalkozókkal és a Polgármesteri Hivatallal társulva – szeretne olyan európai forrásokat megpályázni, amelyek biztosíthatnák az intézmény folyamatos működését. Tíz hektár szántóföldjükre, gépparkjukra, valamint németországi testvérgyülekezetükre támaszkodva talán beindíthatnak egy olyan vállalkozást, amely pénzt hozna az egyházközségnek.

Remélik, hogy egyházi javaikat is sikerül visszakapni. Mint Szilágyi Bélától, az egyházközség főgondnokától megtudtuk, a helyi polgármesteri hivatal megígérte: mindaddig, amíg az egyházi vagyonok kérdése nem rendeződik, bérmentesen használhatják az egykori református iskola és kántortanítói lakás épületét. Nagyon rossz állapotban vannak, de bíznak abban, hogy komoly erőfeszítéssel két-három éven belül mindkettőt a gyülekezet és az intézmény javára fordíthatják.

Adatok Szinérváralja iparáról, mezőgazdaságáról

Szinérváralja ipari tevékenysége több mint száz éves. Élesztőt, ecetet gyártanak, alkoholt palackoznak. Kőbánya régi, XIX. sz.-i, de az Andezit vállalat 1930-ban létesült. A kitermelt andezit színe és jó minősége (keménysége) miatt jelentős mennyiség megy exportra.

Vannak még készruha, cipőasztalos- szabóműhelyek, zöldség és gyümölcskonzerv-készítő kisüzemek, valamint szarvasmarha, sertés- és tyúkfarmok. Régi kézműves ipar: szabó, csizmadia, gubász, tímár, fazekas, kerékgyártó, kovács, kádár. Élénk kereskedelmi élet, járási központ.

Szinérváralja mezőgazdaságilag felhasználható és megművelhető területei: szántó 2550 h, legelő – 361 ha, kaszáló – 613 ha, szőlő – 50 ha, gyümölcsös – 391 ha. Összesen: 3965 ha.

Vízimalom

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ – ÉLŐSZÓ	4
A TELEPÜLÉS NEVE: SZINÉRVÁRALJA	5
SZINÉRVÁRALJA ÉS KÖRNYÉKÉNEK	6
FÖLDTANI-FÖLDRAJZI LEÍRÁSA	6
SZINÉRVÁRALJA NÖVÉNYVILÁGA	7
SZINÉRVÁRALJA RÖVID TÖRTÉNETE	10
1. A TELEPÜLÉS KIALAKULÁSA	10
2. A LAKOSSÁG NEMZETISÉG SZERINTI ELOSZTÁSA	12
RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG	13
1. A TEMPLOM TÖRTÉNETE	13
A TEMPLOM VISSZAVÉTELE	13
2. A TEMPLOM MAI ÁLLAPOTA	18
JAMOBAY KÁROLY FESTŐ	18
WESZELOVSZKY BÉLA ÉPÍTÉSZ	18
A MI TEMPLOMUNK	19
A REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG	20
1. A REFORMÁCIÓ HATÁSA SZINÉRVÁRALJÁN	20
2. A REFORMÁTUS TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK TÖRTÉNETE	21
3. XVIII-XIX. SZÁZADI ADOMÁNYOK AZ EGYHÁZKÖZSÉG JAVÁRA	23
4. SZINÉRVÁRALJA REFORMÁTUS LELKIPÁSZTORAI	24
A SVÁBOK LETELEPÍTÉSÉNEK RÖVID TÖRTÉNETE	24
SYLVESTER JÁNOS (1504 KÖRÜL -1552)	26
AZ ANYANYELVEN VALÓ OKTATÁS ÉS NEVELÉS ÚTTÖRŐJE	26
SYLVESTER GRAMMATIKÁJÁNAK UTÓÉLETÉRŐL	31
ZÁGONYI KÁROLY EMLÉKÉRE	35
INCZE JÁNOS DÉS (1909-1999)	39
APAHEGY	40
VISSZATEKINTŐ A TIZEDIK ÉVFORDULÓN	41
A MŰLT SZÁZAD KÖZEPE	44
TÁJÉKOZTATÓ 1997. ÉVI TEVÉKENYSÉGÜNKRŐL	45
ILYEN MÉG NEM VOLT	46
BATYU A SZINÉR ALÓL	48
VILÁGTALÁLKOZÓ A SZINÉR MENTÉN	50
BETÖLTENI AZ ÜRESEN MARADT HELYEKET	51
NAPPÉNYES ELŐADÁS A TEMPLOMTÉREN	52
ADATOK SZINÉRVÁRALJA IPARÁRÓL, MEZŐGAZDASÁGÁRÓL ..	55

